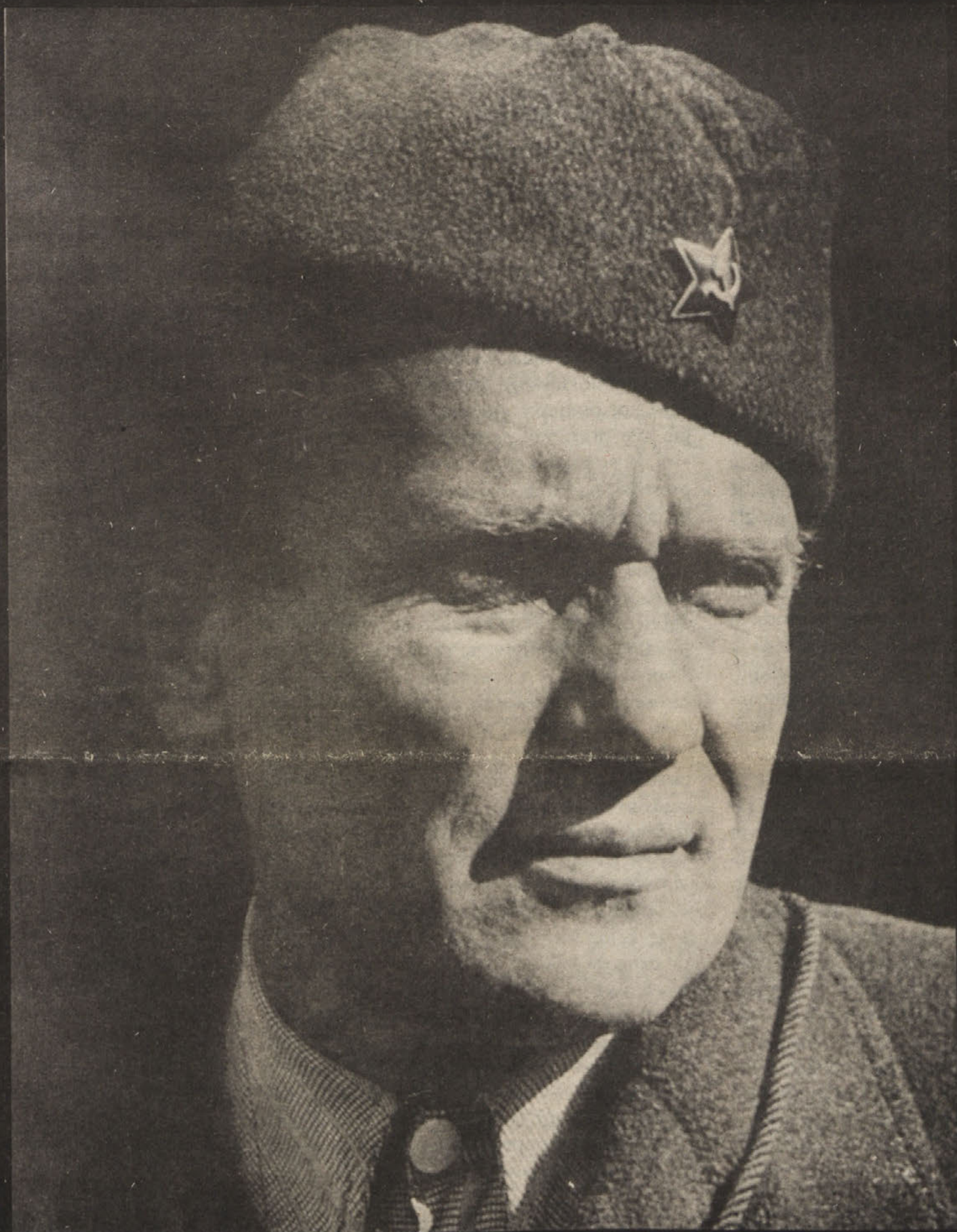

katedra

YU ISSN 0022/9296 letnik XX
Št. 4 10. maj 1980 – CENA 5 DIN

Ne čutim se krivega, čeprav priznavam to, česar me obtožuje državni pravednik, ker nimam tega sodišča za pristojnega, marveč le sodišče partije.

Priznam, da sem član ilegalne Komunistične partije Jugoslavije, priznam, da sem delal pri širjenju komunističnih idej in propagiral komunizem ter prikazoval, kakšno krivico dela buržoazija proletariatu; vse to na konferencah in na sejah in v razgovoru s posamezniki. Ne morem povedati, kje so bile te konference. To vse sem delal od tedaj, ko je bila Komunistična partija leta 1921 razpuščena ter prešla iz legalnosti v ilegalnost . . .

Zakona o zaščiti države nisem bral, a sem se zavedal, da s svojim delom grešim zoper ta zakon. Mislim, da so naravni zakoni višji od tistih, ki jih predpiše kak razred, da zatira drugega. Za svoje ideale sem pripravljen žrtvovati tudi svoje življenje.

In vse svoje življenje je posvetil borbi za te ideale. Za ideale komunizma. Za svobodo, bratstvo in mir.

Sedaj ga ni več. Umrl je komunist, državnik, maršal. Umrl je Josip Broz Tito. V tej borbi in na tej poti nikoli ni bil sam, bil je prvi.

V tem trenutku bolečine ni mogoče v celoti

oceniti veličine njegovega dela. To bo lahko naredila le zgodovina. Ni mogoče iskazati vse bolečine ob dejstvu da Tita fizično ni več.

Močnejši od tega je naš ponos in odločnost iti po Titovi poti. Po poti, ki je naša. Našemu Titu in naši poti posvečamo to in naslednjo številko.

Boris Majer

Prispevek, ki ga je dala in daje Komunistična partija Jugoslavije, Zveza komunistov, samoupravna socialistična neuvrščena Jugoslavija v razvoju socializma kot svetovnega procesa, je neizmerno večji od prispevka, ki bi ga mogla dati, če bi ostala ali postala to, kar bi bila brez Titove načelne politike, brez Titove načelne in brezkompromisne identifikacije z zgodovinskim interesom lastnega delavskega razreda in seveda brez Titovega strateškega, vojaškega in političnega genija, ki pa je lahko vzniknil, dozorel in razvil vse svoje potencialne sposobnosti samo na taki podlagi. Ta globoko ljudska, pristno človeška razredna osnova ni rodila samo Tita. Dvignila je na površje tisoče in tisoče znanih in neznanih revolucionarjev, samoniklih vojaških, organizacijskih, političnih in teoretičnih talentov velike moralno-politične razsežnosti in moči. Tito je samo njihovo poosebljenje, njihov najčistejši, najizbrušenejši izraz. Veličina Titove osebnosti se kaže tudi v tem, da je znal zbrati okrog sebe celo plejado politično, vojaško, organizacijsko, teoretično najsposobnejših revolucionarjev, da jih je znal poiskati v samem osrčju delavskega razreda in najnaprednejših slojev inteligence ter jih postaviti na najodgovornejša mesta kot enakovredne, enakopravne, samostojne soustvarjalce politike, ki je nikoli ni imel za svojo lastno politiko, temveč za politiko, ki je v službi

delavskega razreda, v službi njegovega resničnega zgodovinskega interesa. Tudi v tem se Tito kot osebnost globoko razlikuje od mnogih avtoritarno usmerjenih osebosti v zgodovini, ki so gradile svojo avtoriteto na osebnem prestižu, na moči svojega družbenega položaja, na argumentu moči, medtem ko izhaja Titova avtoriteta iz njegovega popolnega poistovetenja z zgodovinskim interesom delavskega razreda in vseh tistih osvobodilnih gibanj sodobnega sveta, ki se bojujejo za nacionalno in socialno osvoboditev, na moči argumenta zgodovine. In kar je najvažnejše: te lastnosti Titove osebnosti niso ostale zgolj osebne lastnosti enega človeka, temveč postajajo vse bolj stalnica celotnega jugoslovanskega delavskega razreda, njegove politične avantgarde, steber jugoslovanske samoupravne socialistične neuvrščene pozicije v svetu. Zato tudi načelo kolektivnega upravljanja, kolektivnega dela, kolektivnega vodstva, ni nobena naključna Titova odločitev ali sugestija. To načelo, kakor ga je izrekel in formuliral Tito, ni v svojem bistvu nič drugega kakor potrditev in prenos na višjo raven, v višjo kvaliteto tistega, kar je nastajalo, se potrdilo in uveljavilo prav kot najdragocenejša izkušnja naše revolucionarne poti, globoke vere v moč in sposobnost ljudskih množic, delavskega razreda, vseh delovnih ljudi, da v odnosih samoupravne demokracije, v sistemu pluralizma samoupravnih interesov samostojno, ustvarjalno in odgovorno odločajo o vseh

vprašanjih svojega življenja in dela, brez posredništva kakršnegakoli od njega odtujenega centra družbene moči.

Zato v razvoju Jugoslavije tudi ne more biti in ne bo nikakršnega »potitovskega« obdobja, nikakršne »potitovske« Jugoslavije. Obstoji samo Titovo obdobje in Titova Jugoslavija. Titovo obdobje – to je obdobje naše izvirne samostojne samoupravne poti v socializmu, ki je strateško jasno opredeljena in določena, ki bo pa zahtevala od vsakega izmed nas, od vsakega delovnega človeka velike ustvarjalne sposobnosti in napor, da bi uspešno, učinkovito, a hkrati ljudsko in demokratično razreševali številna protislovja, ki se jim ne more izogniti nobena družba in ki jih vsaka družba, posebej pa še taka, kakršna je naša, samoupravna in socialistična, lahko rešuje in mora reševati v skladu s svojimi specifičnimi možnostmi in s svojo dolgoročno zgodovinsko usmeritvijo. Titova Jugoslavija – to je samostojna, neodvisna, neuvrščena, trdna in ponosna skupnost enakopravnih narodov in narodnosti, ki urejajo svoje življenje in svoje medsebojne odnose svobodno in enakopravno s samoupravnim dogovarjanjem in usklajevanjem svojih individualnih, razrednih in nacionalnih interesov. Tega ne vemo samo mi, to ve ves svet – in v tem je jamstvo naše neodvisnosti, naše trdnosti, naše obrambne moči, naše samoupravne socialistične prihodnosti.

TITO IN KOMUNISTIČNA PARTIJA JUGOSLAVIJE

V zgodovini človeške družbe so se zmeraj pojavljali vizionarji, ki so sanjarili o tem, kakšna naj bi bila prihodnost, prihodnost brez tegob sedanjosti. Mnogi filozofi so po svojih subjektivnih nazorih tolmačili svet in mnogi kritiki so razkrivali njegove hibe. Mnogi razredi in družbene skupine so se bojevali, da bi spremenili svoj podrejeni družbeni položaj. Zmeraj znova so se formulirale nove idejne konstrukcije, modeli in ideali etičnih in humanističnih načel o odnosih med ljudmi, da bi svet postal pravičnejši in boljši. Večina med njimi jih je po svoje v večji ali manjši meri prispevala k razvoju družbene zavesti. Toda v resnici so svet lahko spreminjala samo tista gibanja in tisti razredi, ki so se za spremembo družbe bojevali s pravnimi sredstvi in po poteh, ki so ustrezale globljim spoznanjem resnice, izvirajoče iz objektivne nujnosti, kakor tudi tisti ljudje, ki so znali s takimi sredstvi in spoznanji oborožiti gibanje in razrede, ki so jim pripadali, in ki so bili sposobni bojevati se proti stihijski nujnosti prav z njenimi lastnimi zakoni in sredstvi.

Družbe ne morejo spremeniti nobeni objektivni pogoji sami po sebi, če ne postaneta človeška misel in spoznanje zavestna ustvarjalca in uresničevalca sprememb. In narobe, zmaga samo gibanje, ki je sposobno spoznati nujnost in v njej iskati izhodiščno osnovo za revolucionarne spremembe.

Prav tu se začenja velika Titova vloga v zgodovini delavskega razreda in narodov Jugoslavije. Zakaj Tito je tista vodilna ustvarjalna osebnost našega revolucionarnega delavskega gibanja, ki je Komunistično partijo Jugoslavije oborožila z največ spoznanji in sredstvi, in to ji je zagotovilo uspehe in zmage.

Leta 1936 je postal Tito organizacijski sekretar Komunistične partije Jugoslavije. Tako široko delovno področje in politična odgovornost sta omogočili Titu, da se je kmalu razvil v vodilno ustvarjalno osebnost partije. Že sredi leta 1937 je dejansko prevzel vodstvo partije.

Toda Tito je bil že več let prej najizrazitejši predstavnik tistih pozitivnih tendenc v razvoju naše partije, o katerih sem prej govoril, zaradi česar je začel dobivati zaupanje partijskih kadrov, zlasti mlajših, ki so zrastle v razmerah boja proti šestojanuarski diktaturi in v razmerah nove politične radikalizacije ljudskih množic. To zaupanje ni bilo le rezultat dejstva, da je bil več let eden izmed najizrazitejših predstavnikov protifrakcijske smeri v naši partiji, marveč predvsem rezultat dejstva, da je imel izredno razvite sposobnosti in posluš, da je odkrival stvarne probleme in odločilne točke v političnem boju in da jih je ločil od lažnih, izmišljenih, namišljenih ali doktrinarno skonstruiranih. Partijski kadri so začutili v njem človeka, ki mu je bila puhla psevdorevolucionarna fraza enako zoprna kakor mlačen oportunizem in ki je odločno odklanjal brezperspektivno stopicanje na mestu, pa naj bi bilo še tako prikrito bodisi z oportunistično filozofijo čakanja na ugodnejše objektivne okoliščine bodisi z ultraradikalističnim »levičarstvom«, ki se je omejevalo na psevdorevolucionarno in od stvarnosti ločeno fraziranje, ali pa je partijo pahal osemaljeno v vnaprej izgubljene bitke. Drugače povedano, v njegovih nazorih in prizadevanjih so se izrazili prav tisti lastnosti, o katerih je Lenin govoril, da so odločilne za uspeh revolucionarne akcije, to pa sta: dosledna revolucionarnost in realistična presoja stvarnosti. Zato je koncept komunistične partije, ki ga je Tito zavestno kakor tudi z vsem svojim delom vnašal v graditev in zavest naše partije, zmeraj bil Marxova in Leninova vizija delavske avantgarde kot razrednega in kot nacionalnega oziroma splošnega družbenopolitičnega faktorja, sposobnega, da vpliva na celoten potek družbenega življenja in da ga žene v smeri postavljenih revolucionarnih ciljev.

Spremembe v partijskem vodstvu leta 1937 potemtakem ne bi mogli popolnoma razumeti, če poleg že prej navedenih dveh komponent ne bi upoštevali tudi tretje komponente, namreč Titove lastne razvojne poti.

Kot formirana ustvarjalna osebnost jugoslovanskega revolucionarnega delavskega gibanja se je Tito zlasti močno uveljavil s svojim znanim nastopom na zagrebški partijski konferenci leta 1928, na kateri je dejansko poudaril prve elemente tistega koncepta o vlogi, strukturi, politiki in metodah dela Komunistične partije Jugoslavije, ki je v poznejših letih postopoma dozorevala, zmagovala in dobivala čedalje kompleksnejše razsežnosti. Posebna vrednost Titovega nastopa na zagrebški konferenci je ravno v tem, da je bilo frakcijsništvo kot bolezen partije v njem ne le obsojeno, marveč da so bili dani elementi za oblikovanje plodnejšega koncepta političnega boja in akcije partije, ki jo bo tesneje povezoval z delovnimi množicami, kar je bila edino možna pot za premagovanje frakcijsništva. V svojem znanem koreferatu je Tito takrat dejal, da se »frakcijsništvo, sektaštvo in koterjaštvo razbija le s praktičnim delom med množicami, s povezovanjem ... partije s širokimi množicami industrijskih delavcev in z dviganjem ideološke ravni partijskega članstva«.

In to je bil res edino možen način za premagovanje frakcijsništva. Kajti samo borbene delovne množice lahko s svojo akcijo dokažejo realnost te ali druge doktrine ali politične formule. Biti bitko z doktrinarim frakcijsništvom, z doktrinarno razpravo pomeni le poglabljati frakcijsništvo in spodbujati medsebojni boj političnih klic.

Kmalu po zagrebški konferenci je bil Tito aretiran in obsojen na več let robije. Takoj po vrnitvi z robije pa se je Tito vključil in vodil partijsko delo tako v domovini kakor na sedežu centralnega komiteja v tujini in v kominterni in je nadaljeval delovni skladu s pojmovanji, težnjami in pogledi, ki jih je začel razvijati že pred prihodom na robijo, in med delom je sam raste in se razvijal kot kompleksna ustvarjalna osebnost revolucije. K vse večji Titovi avtoriteti je pripomogla tudi njegova tesna povezanost z najbolj aktivnim političnim kadrom in sposobnost sodelovati z organizacijami, in sicer da jih je učil in jim pomagal, hkrati pa se je tudi sam učil od njih in nenehoma uresničeval sintezo vpliva vodilnega centra in akcijskih sil partije v njeni organizacijski bazi.

Prav take sposobnosti in lastnosti so omogočile Titu, da je bil eden izmed tistih ljudi, ki je prvi in najjasneje začutil, da morajo biti partijske organizacije v državi nujno bolj samostojne pri določanju svoje politike in akcije. To je formuliral tako, da je zahteval, naj se partija usposobi, da bo svoje materialne potrebe krila z lastnimi viri financiranja v domovini. Čutil je, da je partija lahko stvarna revolucionarna sila in realen politični faktor, ki bo vplival na celoten družbeni razvoj le, če bosta njena politična in družbena akcija izhajala predvsem iz razmer njene lastne dežele in boja.

To ne pomeni, da bi se Tito kdaj držal ozkih nacionalističnih pozicij ali da bi samostojnost partije postavljala nasproti njenim internacionalističnim obveznostim. Internacionalizem je bil zmeraj nedotakljiv vir idejne usmeritve naše partije in Tita samega.

Tako resnično marksistično in leninsko koncepcijo partije je mogel v naših razmerah formulirati in se zanjo vztrajno bojevati do zmage le mož, ki je bil sam zmeraj povezan z delavskim razredom in ljudstvom in ki je imel izreden talent, da čuti in da najustrežnejše formulira njihove težnje in zahteve, pri tem pa ne pride pod vpliv oportunizma, ki so mu pogosto podlegali ljudje s pretvezo taktičnega manevriranja, praktizirano in boja za vsakdanje zahteve. Pred takimi odkloni je Tita varovalo to, da je bil njegov pogled zmeraj uprt v prihodnost, v dolgoročne revolucionarne naloge delavskega gibanja, v prizadevanja, da partija s svojo akcijo ter s svojim idejnim in političnim vplivom poveže boj množic za vsakdanje zahteve in neposredne cilje socialne, demokratične, kulturne in pogresivne narave sploh prav s temi dolgoročnimi revolucionarnimi cilji delavskega razreda.

Taka partija pa je bila ravno partija tistega tipa, o kateri je rekel Marx, ko je v Komunističnem manifestu pisal, da se komunisti razlikujejo od drugih proletarskih partij po tem, »... da na različnih stopnjah razvoja, skozi katere gre boj med proletariatom in buržoazijo, nenehoma zastopajo interese celotnega gibanja,« in da so potemtakem »... tisti del delavskih partij vseh dežel, ki je najodločnejši, ki nenehoma potiska naprej« in ki »... imajo v teoretičnem pogledu to prednost pred drugo množico proletariata, da razumejo razmere, potek in splošne rezultate proletarskega gibanja«.

Tisto, k čemur so težili jugoslovanski komunisti s Titom na čelu, je bila potemtakem revolucionarna partija marksistično-leninskega tipa, ki pa je bila hkrati sodobna in izvirna tvorba jugoslovanskega delavskega gibanja, vsestransko prilagojena danim potrebam in pogojem boja delavskega razreda in naprednih sil narodov Jugoslavije.

Samo taka partija je mogla v usodnih zgodovinskih dilemah tik pred drugo svetovno vojno pokazati prave poti, sile, sredstva in zaveznike v boju proti najmočnejšemu razrednemu in nacionalnemu sovražniku, s katerim so se delavski razred in narodi Jugoslavije kdaj spopadli. Samo taka partija je

bila sposobna povezati boj za nacionalno osvoboditev z ljudsko demokratično in socialistično revolucijo in stihjsko destruktivno moč revolucionarnih množic spremeniti v revolucionarno družbeno ustvarjalnost.

Odgovornost generalnega sekretarja Komunistične partije Jugoslavije je Tito prevzel v času, ki je fašistični imperializem s hitlerjevsko Nemčijo na čelu začel prehajati v odkrito agresijo v Evropi in ko je ta agresija tudi za same narode Jugoslavije postala neposredna nevarnost.

Ker je bila naša partija rešena dogmatsko-doktrinarnega lotevanja politične prakse, je mogla dati na take družbene probleme jasne odgovore v skladu tako s splošno smerjo političnih gibanj in z razmerjem sil v družbi kakor tudi z dejanskim stanjem zavesti ljudskih množic, z njihovim položajem in njihovimi težnjami. Politika partije pri tem ni bila samo destruktivno kritična — čeprav je v odnosu do obstoječih reakcijskih režimov in sil bila taka — marveč je hkrati opozarjala na perspektivno, sredstva in poti za resničevanje neposrednih in dolgoročnih ciljev boja delovnih množic in bila s tem revolucionarno konstruktivna, ustvarjalna in združujoča. S takimi svojimi lastnostmi si je partija pridobivala zaupanje v množicah ne samo kot dosledna revolucionarna in ljudska partija, marveč tudi kot politična sila, ki je subjektivno sposobna besede spreminjati v dejanja, politično kritiko pa v politično ustvarjanje.

V takem konceptu partije in njene politike — seveda poleg objektivnih pogojev, ki jih je ustvarjal obstoječi mednarodni in notranjopolitični položaj — je predvsem odgovor na vprašanje, kako je bilo mogoče, da je bilo tako rekoč nekaj tisoč ilegalno organiziranih revolucionarjev sposobnih popeljati množice narodov Jugoslavije v eno njihovih največjih zgodovinskih nacionalnih bitk in v socialistično revolucijo. Prava moč Komunistične partije Jugoslavije niso bili le njena ideologija in njen revolucionarni program in tudi ne le nekaj tisoč njenih organiziranih in revoluciji predanih borcev. Njena prava moč je bila ravno v dejstvu, da ni hotela biti sama sebi dovolj in se zapirati vase, marveč je bila prav v smislu prej citiranih Marxovih besed dejansko del, vendar vodilni in povezujoči del, se pravi avantgardno jedro zelo širokega demokratičnega in revolucionarnega gibanja in fronte ljudskih množic. Njen največji zgodovinski uspeh je ravno v tem, da je bila sposobna postati tako jedro, da je tako razumela svojo vlogo in odkrivala ustrezna sredstva in poti za njeno uresničevanje.

V tem je po mojem mnenju tudi največji zgodovinski pomen Titovega osebnega ustvarjalnega deleža tako pri graditvi partije kakor tudi pri formuliranju njene politike, strategije in taktike. Seveda Tito v tem boju ni bil sam. To, kar je čutil on, so čutili tudi mnogi drugi najboljši ljudje v partiji. Toda Tito je bil tisti človek, ki je te razvojne tendence v naši partiji najgloblje spoznal ter jih najdosledneje in najbolj kvalificirano izrazil in ki se je znal uspešno, se pravi z ustreznimi sredstvi, bojevati za njihovo uresničevanje. Ravno s takimi svojimi kvaliteta in rezultati dela si je Tito pridobil veljavo in ugled nespornega voditelja naše partije.

Bistvo narodnoosvobodilnega boja je najbolje izrazil Tito s temi svojimi besedami leta 1942: »... Naš narodnoosvobodilni boj ne bi bil tako vztrajen in tako uspešen, če narodi Jugoslavije ne bi videli v njem razen zmage nad fašizmom tudi zmago nad tistim, kar je bilo za prejšnjih režimov, zmago nad tistimi, ki so tlačili in si prizadevajo še naprej tlačiti narode Jugoslavije. Besedi narodnoosvobodilni boj bi bili zgolj fraza in celo prevara, če razen splošnega jugoslovanskega pomena ne bi imeli tudi nacionalnega pomena za vsak narod posebej, to je, če ne bi razen osvoboditve Jugoslavije pomenili hkrati tudi osvoboditve Hrvatov, Slovencev, Srbov, Makedoncev, Albancev, Muslimanov itd., če narodnoosvobodilni boj ne bi imel te vsebine, da res prinaša svobodo, enakopravnost in bratstvo vsem narodom Jugoslavije. V tem je bistvo narodnoosvobodilnega boja.«

Po končani zmagi narodnoosvobodilnega gibanja se je razširila množična in politična baza novega družbenega reda, vendar je razredna in splošna politična struktura te baze tudi po razglasitvi republike in po prvih radikalnih ukrepih socialistične revolucije ohranila prav tiste lastnosti, ki jih je imela v vsem razvoju narodnoosvobodilnega gibanja. Drugače povedano, nova Jugoslavija je postala država z revolucionarnodemokratično oblastjo delovnega ljudstva na čelu z delavskim razredom in njen razvoj je bil usmerjen v graditev socializma, se pravi diktature proletariata v specifičnih oblikah, ki so ustrezale razmeram, v katerih je socialistična revolucija zmagala. Partija naj bi zdaj uresničila tisto, za kar se je na čelu delavskega razreda bojevala več desetletij. Tudi v novih razmerah je partija s Titom na čelu ostala zvesta sebi, se pravi tistim izhodiščnim idejnim in političnim pozicijam, zaradi katerih je bila partija delovnih množic in ki so bile pravi vir njene politične in akcijske moči.

Lahko bi rekli, da so bile v taki orientaciji partije najpomembnejše zlasti tele komponente:

Prvič, partija se je bojevala za zavestno, vsestransko in borbeno iniciativo ljudskih množic, predvsem pa delavskega razreda, v proizvodnji oziroma pri delu ter v politični in družbeni akciji. Zato je posvečala velika skrb razvoju odnosov v podjetjih, vlogi sindikatov, proizvodnim posvetovanjem, izobraževanju delovnih ljudi in podobnim metodam dela. Prav iz teh elementov in virov je zrasla kot njihovo neposredno nadaljevanje orientacija partije v delavsko in družbeno samoupravljanje.

Drugič, partija je izhajala iz pojmovanja, da socializem ni le stvar najnaprednejšega dela delavskega razreda, njegove avantgarde in marksistične misli v najožjem smislu te besede. Zato si je prizadevala, da v boju za socialistično revolucijo in socialistično graditev ne le ohrani, marveč tudi razširi in okrepi množično bazo nove socialistične Jugoslavije, ki je bila ustvarjena med protifašističnim bojem in narodnoosvobodilno vojno in ki je dobila svoj izraz v organizaciji narodnoosvobodilne fronte. Kot logično nadaljevanje take vloge narodnoosvobodilne fronte je zrasla vloga Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije.

Tretjič, partija se je bojevala in se bojuje za to, da postanejo delovne množice z delavskim razredom na čelu stvaren in v največji možni meri neposreden nosilec oblasti. Čeprav so se koncepti samoupravljanja razvili šele nekoliko pozneje in postopoma, je bilo že v samem začetku jasno, da partija ne more upravljati družbe namesto delovnih množic, marveč le na njihovem čelu kot vodilna organizirana sila socialistične družbene zavesti.

Četrto, čeprav dosledno demokratična in k množicam obrnjena, partija vendarle ni nikoli pozabljala, da demokracija ni sinonim za vladavino stihije, in tudi svoje vloge ni razumela kot vlogo mehaničnega izvrševalca »volje družbene dežele«. Če je partija hotela ostati vodilna družbena sila, je morala globlje in dlje videti kakor široke ljudske množice in »družbena večina«, in prav v graditvi takih dolgoročnih ciljev napredne družbene akcije in v vztrajnem boju za prenašanje svojih naprednih spoznanj na široke ljudske množice je morala videti poglobljen zgodovinski smisel svoje vodilne idejne in politične vloge v družbi. Usmerjena zmeraj v aktivizacijo ljudskih množic kot pogloblitvega nosilca družbenega, materialnega in socialnega napredka, je bila partija dostikrat pripravljena korigirati se, iti proti toku in se bojevati za nova spoznanja množic in se celo odločiti začasne kompromise, čeprav s tem ni odstopala od svojih spoznanj in ciljev.

Primer za to je bil predvsem sam Tito. Osebnost močno povezan z delovnimi množicami je spričo svojega izrednega talenta in znanja mogel komunistom in drugim delovnim ljudem Jugoslavije nenehoma odpirati nove perspektive boja in družbenega ustvarjanja ter vplivati na družbeno zavest in akcijo ljudi na vseh področjih družbenega življenja. Zvest njihovim interesom in bojujoč se vse svoje življenje za njihove interese, pa vendar nikoli ni bil pripravljen klanjati se tistim tendencam in razpoloženjem v delovnih množicah, ki so bile izraz zaostajanja zavesti in nerazumevanja nujnosti.

Rezultati socialistične graditve v več kot dveh desetletjih kažejo, da je Titov koncept vloge in politike partije kot partije množic in obenem kot organizirane vodilne idejnopolitične zavesti teh množic dobil novo potrdilo in novo uresničenje tudi v novih družbenih razmerah.

Izredno pomembno vlogo je imel Tito v razvoju mednarodnih odnosov v Jugoslaviji. Že pred vojno je nastopil proti sektaški paroli o razbitju Jugoslavije v prepričanju, da je našim narodom zelo veliko do tega, da ohranijo enotnost, če bo temeljila na svobodni volji in enakopravnosti vseh narodov. K enotnosti jih ne navajata le njihova usodna povezanost v preteklosti in perspektiva splošnega bratstva med narodi v prihodnosti, marveč tudi skupni ekonomski interesi in interesi napredka socializma. Zlasti pa jih na tako enotnost navaja potreba, da v razmerah sodobnega

sveta, v katerem imajo še zmeraj zelo veliko moč reakcionarne sile imperializma oziroma ekonomskega in političnega hegemonizma, ohranijo svoj obstoj in svojo neodvisnost oziroma, da se opirajo na medsebojno pomoč pri graditvi notranjih pogojev svoje ekonomske in politične neodvisnosti.

Toda Tito je vedel, da bratstva in enotnosti konec koncev ni mogoče zagotoviti ne s suho partijsko doktrino in ne z močjo države. To je lahko le plod zavestne usmeritve narodov Jugoslavije v enotnost in ta lahko nastane le na podlagi popolne enakopravnosti in občutka vsakega posameznega naroda, da je gospodar v svoji hiši. Zato sta v Titovem konceptu nacionalne politike Jugoslavije boj za bratstvo in enotnost narodov Jugoslavije in boj za njihovo popolno enakopravnost le dve strani iste politike. Izgubiti izpred oči katerokoli od teh dveh strani pomeni izgubiti aktiven demokratični in progresivni odnos do nacionalnega vprašanja sploh. Zato se je Tito zmeraj hkrati bojeval tako proti tesnosrčnemu nacionalizmu in šovinizmu kakor tudi proti raznim velikodravnim tendencam v teoriji in praksi. Spriču take politike in prakse je jugoslovanska socialistična skupnost narodov ne le ohranila in okrepila idejo bratstva in enotnosti marveč je v bistvenih in temeljnih komponentah svoje strukture redke primer demokratičnih odnosov med narodi.

In naposled je izredno pomembno Titovo ustvarjalno delo pri formuliranju in uresničevanju zunanje politike socialistične Jugoslavije. Njegova aktivnost na tem področju je postala tudi pomembna sestavina najnaprednejših idejnih in političnih gibanj v sodobnem svetu, ki jim je Tito s svojimi koncepti in s svojo akcijo dal bogat prispevek.

Titovi mednarodni politični koncepti — bodisi da gre za boj zoper imperializem, bodisi da gre za probleme znotraj mednarodnega delavskega gibanja — so dejansko izraz kompleksne Titove ustvarjalne osebnosti. Kakor se je doma bojeval zoper zatiranje, izkoriščanje in reakcionarno nacilje, tako se je na mednarodnem področju bojeval in se bojuje zoper imperializem, nacionalno zatiranje in vladavino hegemonije, zasnovane na sili močnejšega. Kakor je sovražil oportunistično kapitulacijo in dezorientirano malomeščansko klanjanje politični moči in idejnim idolom reakcionarne buržoazije, prav tako sovražil tudi pasivno umikanje pred močjo slehernega mednarodnega nasilja, ki sloni na pravici močnejšega. In kakor Tito prezira lažno frazo v boju za socializem in družbeni napredek, naj je po obliki še tako ultraradikalistična, in sleherno jalovo sektaštvo, ki ločuje revolucionarno avantgardo od živega organizma družbenega življenja, tako v boju za boljši jutrišnji svet proti kolonializmu in neokolonializmu in vsakršnemu nacionalnemu zatiranju nenehoma zavrača vsako doktrinarsko sektaštvo, ki ločuje mednarodno delavsko gibanje in socializem od drugih protimperialističnih in demokratičnih sil, kakor tudi vsak ultraradikalizem, ki s frazo prikriva svojo nemoč in nesposobnost, da bi vplival na potek stvari.

Tito zmeraj poudarja, da zunanja politika socialistične dežele, kakršna je Jugoslavija, ne sme biti samo pod vplivom kratkoročnih interesov te dežele, marveč mora imeti pred očmi celoto protimperialističnih, demokratičnih in naprednih svetovnih gibanj ter spodbujati vse, kar jih združuje, in se izogibati vsemu, kar jih utege dezorientira ali razdružuje.

Pomembno je Tito prispeval tudi k razčiščenju vprašanja, kakšni naj bodo odnosi v sodobnih razmerah med socialističnimi deželami in v mednarodnem delavskem gibanju, ter je poudarjal, da je potrebna enotnost v vprašanih stvarnega skupnega interesa za socializem in mednarodno delavsko gibanje, za protimperialistični boj, za mir in miroljubno koeksistenco. Hkrati je poudarjal, da ta enotnost lahko temelji le na bazi samostojne odgovornosti vsake partije njenemu delavskemu razredu in njenemu narodu, se pravi, biti mora brez tistih oblik in sredstev, ki bi utegnile peljati do nesamostojnosti in neenakopravnosti — ne glede na razlike v gledanju na posamezne probleme in ocene posameznih situacij, do katerih mora nujno priti v tako zapletenih okoliščinah boja socialističnih sil, kakršne so dandanes.

Na vsakem koraku naše revolucije je navzoč Titov prispevek in v vsakem izmed epohalnih rezultatov tridesetletnega boja partije je izražena kot njene politike in akcije, to je politike, pri kateri ustvarjanju je imel Tito nenehoma vodilno vlogo.

Tito je raste in se razvijal v delavskem gibanju in je imel v svojem boju in v svojih naporih v partiji in v delavskem razredu nenehoma oporo, podporo in sodelavca. Toda Tito je postal vodilna ustvarjalna osebnost naše partije in našega revolucionarnega delavskega gibanja zaradi svoje sposobnosti, da je v številnih dilemah, ki jih je prinašal boj, pokazal ravno tiste poti in sredstva, ki prinašajo zmage in uspehe, se pravi, ki jih potrjuje živa revolucionarna praksa. Kajti za nas revolucije ne pomeni le veličina zgodovinske osebnosti predvsem njena ustvarjalna vloga v boju za vsestranski človeški napredek in za osvoboditev človeka vseh oblik izkoriščanja in podrejenosti. Zatorej so med zgodovinskimi imeni izredno pomembna tista, ki so ne le postala izraz naprednih hotenj zatiranega razreda in človeka in njihov bojni klic, marveč so na posameznih zgodovinskih prelomnicah ustvarjalno vplivala na sprejemanje takih revolucionarnih, naprednih in humanističnih odločitev, ki so dejansko prinesle uspehe in zmage takim hotenjem.

Tito je eno izmed prominentnih imen v vrstah takih zgodovinskih osebnosti.

Titovo ime je že zdavnaj prestopilo tudi meje naše dežele in je postalo last vseh, ki jim je mir eksistencialna potreba, ki nastopajo v obrambo svoje nacionalne biti in obstoja, neodvisnosti, graditve enakopravne skupnosti narodov, osvoboditve vseh oblik izkoriščanja, podrejanja in zatiranja, odvracanja sile v odnosih med državami in narodi. Titovo ime je postalo simbol borca v vojni in miru in izraz humanistične vizije novega sveta, rešenega strahu pred uničenjem človeka po človeku in naroda po narodu, sveta, ki bo rodil pokolenja, ki ne bodo poznala vojnih grozot in razdejanja, animalnosti v človeku ter med ljudmi in narodi.

Nam, Titovim sodobnikom, je težko vsestransko oceniti ves objektivni pomen njegovega dela. Toda kot neposredne priče Titove besede in akcije od njegovih prvih zgodovinskih korakov vemo, da sta bili gibalo številnih naših najvažnejših odločitev na usodnih družbenih prelomnicah. Zato je Titovo delo eden izmed tistih zgodovinskih fenomenov, ki bodo trajno navdihovali socialistično in vsako napredno misel in akcijo naše družbe.

RESNICA MORA ZMAGATI

(Iz političnega poročila CK KPJ na petem kongresu KPJ)

Tovariši in tovarišice, mislim, da je potrebno, da se na koncu svojega referata vsaj na kratko ozrem na resolucijo informbiroja in grozne obtožbe proti naši partiji in njenemu vodstvu kakor tudi na besno gonjo in žalitve naše države z različnih strani, in sicer prav s strani tistih, od katerih bi to lahko najmanj pričakovali.

Kaj sta sedaj, kar na lepem, zagrešila naša partija in njeno vodstvo, da padajo proti njima take lažne obtožbe, o katerih vé ne samo vsak član naše partije, ampak tudi vsak naš državljan, da so lažne? Kaj je naenkrat zagrešila naša država, da pričenejo proti njej tako drastično gonjo? Poglejmo, kaj je na stvari. Ali je res takšen stvaren razlog, da se postavljajo proti naši državi in njenim narodom na takšno stališče? Mar je mogoče, da zaradi obtožb v resoluciji informbiroja, pa četudi bi bile resnične, napadajo našo državo in naše narode s takim strašnim obrekovanjem prav tiste države, s katerimi imamo ne samo normalne, temveč celo zavezniške, prijateljske odnose?

To, tovariši, ni napad samo na naše partijsko vodstvo. To je napad na enotnost naše partije, to je napad na krvavo pridobljeno enotnost naših narodov, to je poziv vsem destruktivnim elementom, naj rušijo vse tisto, kar smo do danes zgradili za srečo naših narodov; to je poziv k državljanski vojni v naši državi, poziv k uničenju naše države.

Najtežja v resoluciji je po našem mnenju obtožba, da smo obrnili hrbet Sovjetski zvezi in državam ljudske demokracije, da smo nacionalisti, ne pa internacionalisti, da smo se odrekli nauku marksizma—leninizma. Jaz bom odgovoril samo na te tri obtožbe.

Prvič, v naši povojni zunanji politiki smo na vsakem koraku pokazali popolno soglasje z zunanjo politiko Sovjetske zveze, in to zaradi tega, ker je ta politika ustrezala in ustreza tako interesom naše

milijonov dolarjev reparacij, da nismo zahtevali povračila večine ljudskih dobrin, ki so jih oropali bolgarski fašisti v Jugoslaviji, da smo napravili križ čez vse, kar je bilo v preteklosti ter ponudili bratsko roko bolgarskemu narodu — mar je to nacionalizem? Ne, nihče na svetu ne more trditi, da je to nacionalizem! Ne, to je nekaj čisto drugega, to je nekaj globoko internacionalnega, človečanskega, nekaj tako nesebičnega, da gre do samoodpovedi v želji, da bi materialna žrtev v vojni opustošene Jugoslavije, žrtev, ki jo prispevajo sedaj naši narodi za Bolgarijo, služila kot dokaz, da naši narodi pozabljajo vse zlo, ki jim je bilo v preteklosti storjeno, in da podajo bratskemu bolgarskemu narodu ne samo bratsko roko, temveč tudi materialno podporo. Za takšno politiko bratstva in odpuščanja se je zavzel po naših narodih vodstvo KPJ, ki ga voditelji Komunistične partije Bolgarije danes tako nesramno obrekujejo in blatijo.

Dalje, splošno znano je, da smo imeli leta 1946 veliko sušo in slabo letino, pa smo se vendar takoj odzvali prošnji romunskih tovarišev in poslali dva tisoč vagonov žita v času, ko je tamkajšnje ljudstvo umiralo za lakoto in ko je bilo tudi pri nas težko glede prehrane prebivalstva. Postavili nismo nikakih pogojev niti nismo vprašali, kdaj nam bodo vrnil, pač pa smo molčali in čakali dve leti, da so imeli dobro letino, in tedaj so nam začeli vračati. Žito je poslalo naše partijsko vodstvo, tj. naša vlada, na škodo naših delovnih ljudi. Toda naši delovni ljudje so to dali rade volje tistim, ki so bili še bolj potrebni. Mar je to nacionalizem? Ne, to je internacionalizem v praksi in ne samo v besedah.

Prav tako smo ravnali leta 1947 nasproti Poljski in Češkoslovaški, katerima smo poslali več kot 15.000 vagonov žita, čeprav naši narodi tudi letos skoraj stradajo. Dali smo to zaradi tega, ker so nas prosili, ker so bili še v težjem položaju, kakor smo bili mi.

In kaj delajo danes predstavniki teh držav na seji informbiraža, ko podpisujejo resolucijo, v kateri nam farizejsko očitajo, da vodimo nepravilno politiko glede prehrane našega prebivalstva? Govorijo o nekakšnem žitnem davku pri nas itd., kar je navadno varanje ljudi v tujini kajti pri nas ve prav vsak, da pri nas ni nobenega žitnega davka in da v naši državi žitni davki ni bil uveden. Različne naše težave, ki izvirajo iz porušenosti naše države v vojni, izrabljajo za obrekovanje naše partije in CK partije. Ti podpisniki nočejo videti, da v tako kratkem obdobju, tj. v treh povojnih letih nismo mogli premagati vseh težav. Toda oni so jih premagali še manj, čeprav so bile njihove težave mnogo manjše od naših. In vendar nam zlohotno podtikajo stvari, ki nimajo nobene osnove. Pozabljajo na dejstvo, da je vodstvo Sovjetske zveze z Leninom na čelu v letih 1921—1922 moralo uvesti NEP, tako imenovano novo ekonomsko politiko, poleg drugega tudi zaradi težav, ki so bile v Sovjetski zvezi glede preskrbovanja prebivalstva z življenjskimi potrebščinami, in da so bile v ZSSR glede tega velike težave še leta 1929. Zakaj potem naenkrat ne priznajo težav, ki jih imamo mi. Mar ni to skrajno nelojalno od vseh podpisnikov take resolucije? Mar po drugi strani naša pomoč, ki smo jo dali takrat, ko smo tudi sami bili v težavah, ne pomeni internacionalizma, internacionalizma v praksi, v dejanjih, ne pa na jeziku, v besedah? Mar tisti, ki nas sedaj lažno in krivično napadajo, ne mislijo, da bodo morali nekega dne zardevati od sramu, ko jih bodo njihovi ljudje pobarali, zakaj niso govorili resnice?

Za te ljudi je nacionalizem to, da smo ponosni na svoje žrtve v vojni, da smo ponosni na svoje uspehe pri graditvi države, da smo ponosni na svoje delavce, na svojo mladino, na svojo ljudsko fronto, da smo ponosni na vse tisto, kar dejansko obdružuje vsi pošteni ljudje na svetu. To je zanje nacionalizem. Ne, to ni noben nacionalizem! To je neovrgljiva stvarnost, ki je nihče ne more ovreči in na katero smo res lahko ponosni. Ali naj se odrečemo vsega in izjavimo, da smo res nacionalisti samo zato, ker je to napisano v resoluciji informbiraža? Seveda ne moremo priznati, da dejstva, ki pričajo pri nas o nasprotnem niso dejstva, ampak da je res tisto, kar je napisano v resoluciji. Ne moremo priznati tega samo zato, ker je to napisano in podpisano v resoluciji informbiraža. Ti podpisniki sploh niso upoštevali objektivne resnice. Vendar zelo dobro vedo, kaj je objektivna in kaj je subjektivna resnica. Ti ljudje so mnenja, da je njihovo ravnanje ne samo do CK KPJ, ampak tudi do Jugoslavije sploh, to je do dejstev, ki dokazujejo resnico, marksistično-leninistično. Ravno nasprotno: to ni marksistično-leninistično? Resnica je, da je to najmanj nelojalno in neobjektivno ravnanje do naše partije in naše države. To je posledica strašne zmote. Sedaj se je vse to razplamenelo do neznanskega obsega, da bi tako uničili ugled naše partije in njenega vodstva, da bi tako odvzeli narodom Jugoslavije slavo o njihovi junaki borbi, da bi tako poteptali vse tisto veliko, kar so si naši narodi pridobili z velikanskimi žrtvami in potoki krvi, da bi tako razbili enotnost naše partije, ki je poroštvo za uspešno graditev socializma v naši državi in za uresničevanje srečnejšega življenja naših narodov.

Tovariši, nimam namena, da bi tu mnogo polemiziral s to resolucijo informbiraža, ki je polna nerresnic. To je znano vsakomur v naši državi, ker pri nas vsak človek ve, kaj je in kaj ni resnica. Vsakemu človeku v naši državi je znano, da pri nas ne raste kapitalizem, temveč, nasprotno, da gradimo socializem, in to precej hitro. Vsakdo, ne le pri nas, temveč tudi zunaj naše države, ve, da smo v povojni dobi dosegli velikanske uspehe pri graditvi naše države. Vsakemu članu naše partije, in ne samo vsakemu članu partije, temveč tudi vsakemu našemu državljanu, je dobro znana legalnost naše partije, ki si jo je izbojevala s puško v roki v veliki osvobodilni vojni proti okupatorju in proti tistim, ki so partijo leta 1921 pognali v ilegalnost.

Tovariši in tovarišice, nikomur ni bilo težko opaziti protislovnosti v formulacijah resolucije informbiraža. Po eni strani nas obtožujejo, da smo oportunisti, da dopuščamo rast kapitalizma na vasi, da kmetje v celoti stajemo za glavni faktor v graditvi socializma, da gremo po liniji restavracije kapitalizma, to je, da spreminjamo novo Jugoslavijo v buržoazno državo itd., po drugi strani pa nas obtožujejo, da pritiskamo na kmete in da jim zapovedujemo — kakor sedaj pišejo nekateri med temi velemarksisti. Skratka, izmišljajo si vse mogoče, samo da bi še povečali zmedo med njihovimi množicami, ker jih pač ne morejo več prepričati o teh neosnovanih obtožbah. Nadalje trdijo, da socializem gradimo prehitro, da kar čez noč izdajamo uredbe, zakone itd. Tako nam končno očitajo tudi tisto, kar so nam nekoč že očitali Milan Grol, vsa reakcija v naši državi in reakcija zunaj države.

Čudni so v resoluciji očitki, da smo množicam prikrili kritiko našega vodstva s strani VKP (B), kar tolmačijo tako, da smo se zbal množic. Ne, nismo se bali objaviti tega zaradi nas samih, temveč smo se bali, da bi to ne izzvalo še večjega ogorčenja do tistih, ki so nas krivično obtoževali. Podpisniki resolucije prav dobro vedo, da nismo mogli objaviti pisma, ki ga je poslal CK VKP (B), na katerem je bilo napisano „strogo zaupno“. Zdej pa nam ti podpisniki vendarle podtikajo to kot naš greh.

Tovariši in tovarišice! Če so nas tisti, ki nas tako obtožujejo, hoteli očrniti pred proletariatom drugih držav, če so hoteli oblatiti našo državo, naše vodstvo in našo partijo, potem so to dosegli samo delno in ne za dolgo. Resnica mora zmagati, kajti resnica obstoji v neovrgljivih dejstvih, ki jih ne bo mogoče dolgo skrivati pred proletariatom drugih držav. Sicer pa večina ljudi, ki so sodelovali pri sestavljanju obtožb v tej resoluciji, predstavlja države, ki so po svojem povojnem razvoju ostale daleč za Jugoslavijo. Mar bi ne bilo bolj pametno, če bi ti kritiki kritizirali sebe in svoje delo, ker je pomanjkljivosti in napak pri njih v vseh mogočih oblikah na pretek. Ali so namera morali prav zato oblatiti naše voditelje, našo partijo in našo državo?

Tovariši in tovarišice! Sedaj nas poizkušajo od vseh strani učiti abecedo marksizma-leninizma, pri čemer ti učitelji naskakujejo odprta vrata, navajajo citate iz del Marxa, Engelsa, Lenina in Stalina in ne upoštevajo, da smo mi te citate že zdavnaj praktično uporabljali in jih uporabljamo. Ti učitelji sedaj spodbijajo, da smo marksisti, leninisti. Toda na temelju katere znanosti bi mi ali naša partija lahko dosegli tako velikanske uspehe? Mar smo stopili leta 1941 na stran Sovjetske zveze, v boj na življenje in smrt, na temelju trockistične koncepcije ali zaradi zvestobe marksizmu-leninizmu, torej zvestove teoriji, ki se je praktično uresničevala in se uresničuje v Sovjetski zvezi? Logika pravi, da smo stopili v borbo zato, ker smo bili marksisti-leninisti ne samo na jeziku, temveč tudi v dejanjih.

Velikanska vloga KPJ v osvobodilni vojni in njeno uspešno premaganje vseh težav je bila samo rezultat tega, ker nas je vodil nauk marksizma-leninizma in ker smo se znali v najtežjem položaju orientirati po nauku marksizma-leninizma. Ustvariti tako enotnost partije, kakor je naša, tako slavno partijo, kakor je naša, rešiti nacionalno vprašanje tako, kakor smo ga rešili mi, ustvariti tako narodno enotnost in bratstvo, kakor smo jo ustvarili mi v Jugoslaviji, privedi v najtežjih pogojih osvobodilno vojno do končne zmage, zgraditi vse to, kar smo zgradili po vojni, in se lotiti graditve socializma v naši državi — tega je zmožno pač samo ljudstvo, ki ga vodi tako prekaljena komunistična partija, kakršna je naša, tega je zmožno samo partija, ki pozna zakone družbenega razvoja in se ravna po nauku marksizma-leninizma.

Ko nam po vsem tem, kar smo storili in sicer stvarno storili, nočejo priznati, da smo v nekem smislu hodili do uresničenja vsega tega po novih poteh, tedaj pomeni to razglasiati marksizem-leninizem za dogmo, za nekaj, kar se nič več ne razvija, čeprav bi nastali kakršnikoli novi pogoji. To je nedialektično; mi pa smo se pri tem držali prav nauka Lenina, ki pravi, ko citira Engelsa: „Najin nauk,“ je dejal Engels o sebi in o svojem znamenitem prijatelju (Marxu, op. Tito), „ni dogma, temveč navodilo za akcijo.“ Nato pravi Lenin: „V tej klasični tezi je z izredno silo in jasnostjo poudarjena tista stran marksizma, ki jo skoraj vedno izgubljajo izpred oči, postane marksizem enostranski, popačen, mrtev, jemljemo mu njegovo živo dušo, izpodkopavamo njegovo temeljno teoretično osnovo — dialektiko, nauk o vsestranskem in protislovljivem polnem zgodovinskem razvoju; izpodkopavamo njegovo zvezo z določenimi praktičnimi nalagami v dani dobi, naloga, ki se lahko spremenijo pri vsakem novem prelomu v zgodovini...“ Nadalje pravi Lenin: „Med tistimi, ki jih zanima usoda marksizma v Rusiji, srečujemo prav dandanes posebno pogosto ljudi, ki izgubljajo izpred oči prav to njegovo stran. Toda vsakomur je jasno, da je Rusija preživela v zadnjih letih take ostre prelome, da so nenavadno hitro in nenavadno rezko spremenili situacijo, in sicer socialno-politično situacijo, ki na najbližji in na najneposrednejši način določa pogoje dejavnosti in s tem tudi naloge dejavnosti...“ Prav zato, ker marksizem ni mrtva dogma niti kakršenkoli zaključek, dokončen, nespremenljiv nauk, ampak živo navodilo za akcijo, prav zato je moral nujno odražati presenetljivo ostre spremembe v pogojih družbenega življenja...“ (Lenin, Dela, XV. zv., „O nekaterih posebnostih zgodovinskega razvoja marksizma“).

Glejte, tako je govoril in učil Lenin, nas pa bi radi prisilili, da bi se na naši poti graditve socializma strogo držali nekih receptov.

Tovariši in tovarišice, ko govorimo o tem, ali so bile ali niso bile napake pri dosedanjem delu naše partije, seveda prav nihče v naši partiji ne bo trdil, da napak ni bilo. Znano je, da sami neusmiljeno bičamo svoje napake ne samo v partiji, temveč tudi javno pred vsem ljudstvom naše države. Nikoli se nismo sramovali priznati svojih napak, ki smo jih delali, jih delamo in jih bomo delali verjetno tudi v bodoče, toda prizadevamo si in si moramo prizadevati, da jih bo v naši partiji čim manj. Vsak dan odkrivamo napake in jih skušamo popraviti. Včasih jih popravljamo hitreje, včasih počasneje, toda te napake so popolnoma drugačnega značaja kakor tiste, ki nam jih podtikajo. Naše napake vidimo lahko mi sami, lahko jih vidijo člani naše partije in naše ljudske množice, kajti te napake so povezane z našo vsakodnevno stvarnostjo. Marsikdaj nas te napake točejo po glavi, ker jih včasih ne odkrijemo in jih pravčasno ne opazimo. Katera partija pa je imuna za napake? Ni partije, ni človeka, ki bi delal in pri tem nikoli ne bi grešil.

Očitajo nam, da pri nas ni kritike niti samokritike. To je nepoznavanje stanja pri nas. Naj ti kritiki, podpisniki resolucije, same preberejo kateregakoli izmed naših govorov ali člankov, pa bodo takoj videli, da so se s temi svojimi obtožbami zaleteli. Prav zaradi tega, ker vemo, kakšen pomen ima kritika in samokritika za revolucionarno partijo, nam je uspelo, da smo ustvarili tako monolitno partijo, kakor je naša. Prav zaradi tega je naša partija lahko premagala vse težave in dosegla v svoji praksi največje uspehe za VKP (B).

Tovariši in tovarišice, zaradi neresničnih obtožb v resoluciji informbiraža in obrekovalne gonje v tujini proti naši partiji in naši državi v celoti stoji naša partija pred težko preizkušnjo, najtežjo v svoji zgodovini. Nobena druga komunistična partija razen VKP (B) ne bi mogla vzdržati takih udarcev, ne da bi takoj razpadla, kakor da je iz papirja. Ta velika preizkušnja bo seveda spravila na dan vse tiste v naši partiji, ki ne spadajo v tako prekaljeno komunistično partijo, kakor je naša. To so posamezniki, omahljivi in nezdravi, sovražni elementi, ki so se doslej skrivali v partiji, kakor sta bila npr. Zujović in Hebrang. Taki ljudje navadno v najtežjih dneh partije dvigajo glave in na razne načine odkrito nastopajo proti partiji, misleč, da je sedaj prišel njihov zaželeni čas. Taki ljudje navadno izpadajo in bodo nujno padli iz voza revolucije, ker so škodljivi ne samo za našo partijo in našo državo, temveč tudi za nadaljnji razvoj socializma sploh. Tudi v tem bomo ostali neizprosn, dosledni, kakor so nas tega naučili Marx, Engels in Lenin.

Tovariši in tovarišice, v tem svojem precej dolgem referatu sem skušal doseči to, da bi se naši mlajši kadri bolje seznanili z razvojem in delom Komunistične partije Jugoslavije, da bi se seznanili z njenimi slabimi in pozitivnimi stranmi. Če mi je pri tem uspelo tudi, da sem poleg drugega orisal, kakšno velikansko vlogo je imela enotnost naše partije pri doseganju svojih uspehov, tedaj sem dosegel mnogo, ker je samo uničenje frakcij in ustvaritev nezlomljive enotnosti naše partije omogočilo, da je postala res avantgarda delavskega razreda in da je stopila leta 1941 na čelo narodov zažuznjene Jugoslavije ter vodila borbo v osvobodilni vojni do zmage nad okupatorji in domačimi izdajalci. Ta enotnost je bila v preteklosti poroštvo vseh zmag, ki imajo zgodovinski pomen tudi onstran meja naše države. Toda ta enotnost ni navadna enotnost, ki lahko obstoji tudi v drugih strankah, celó v fašističnih. To ni enotnost zaradi enotnosti same, zaradi ljubezni miru ali zaradi neke discipline, ki naj bi bila sama sebi namen. Ne, to je revolucionarna enotnost revolucionarne partije, ki omogoča avantgardi delavskega razreda, da do konca izpolni svoje revolucionarno poslanstvo. Zaradi tega moramo varovati enotnost naše partije pred vsemi napadi, kajti ta enotnost je poroštvo za zmago socializma v naši državi.

Naši partiji predi danes znova velika nevarnost od različnih potuhnenih elementov, ki so na poziv informbiraža dvignili glave, da bi ogrozili enotnost partije. Toda takrat taki antipartijski elementi ne ogrožajo samo enotnosti naše partije, temveč tudi enotnost narodov naše države. To nam torej narekuje, da bodimo nepopustljivi do vseh poizkusov razbijanja enotnosti naše partije in enotnosti naših narodov. Enotnost naše partije je neločljiva od bratstva in enotnosti naših narodov, zato pada na nas, člane Komunistične partije Jugoslavije, tem večja odgovornost. Zato, tovariši in tovarišice, bodimo neizprosn do vseh odklonov v naši partiji, varujmo njeno enotnost in čistost, obvladajmo čimbolj znanost marksizma-leninizma, gojimo osnovne lastnosti komunista — kritiko in samokritiko kot eno najmočnejših orodij komunistov pri vsakodnevnem delu za pravilno izvajanje partijske linije!

Ob koncu, tovariši in tovarišice, bi rad poudaril, da si bosta naša partija in naš centralni komite na vso moč prizadevala, da bi se odnosi med našo partijo in VKP (B) zopet popravili. Upamo, da nam bodo tovariši voditelji VKP (B) dali možnost, da jim tu, na kraju samem, dokažemo vse, kar v resoluciji ne drž. Mislimo, da je samo s tem in po tej poti mogoče ugotoviti resnico.

Ko zaključujem svoj referat, tovariši in tovarišice, poudarjam, da je Komunistična partija Jugoslavije do danes častno izpolnila svoje zgodovinsko poslanstvo in da ga bo, kakor sem globoko prepričan, častno izpolnila tudi v bodoče z zmago pri graditvi socializma v naši državi ter da bo s svojo neomajnostjo in enotnostjo, s svojo neomajno zvestobo znanosti Marxa—Engelsa—Lenina z dejanji dokazala, da ni stopila s poti te znanosti.

Beograd, 21. julija 1948.

države kakor tudi interesom miru v svetu. To naše stališče je znano v vsem svetu, ker je vse to napisano ali izrečeno v mnogih govorih, tako na mednarodnih konferencah kakor tudi v naši državi. To naše stališče, tj. zvestoba in solidarnost glede zunanje politične vprašanj s Sovjetsko zvezo in drugimi državami ljudske demokracije, pa ni obstajalo samo na jeziku, ampak tudi v dejanjih — tudi to ve zelo dobro ne samo vsak naš državljan, marveč tudi prijatelji in sovražniki po vsem svetu.

Prvi ukrep CK KPJ in naše vlade po osvoboditvi naše države na področju zunanje politike je bil prav v tem, da se Jugoslavija čim tesneje poveže s Sovjetsko zvezo in državami ljudske demokracije, in sicer tako gospodarsko kakor tudi politično in kulturno. Sklepanje pogodb o prijateljstvu in medsebojni pomoči, vsestransko sodelovanje in sklepanje različnih gospodarskih in drugih pogodb je bilo izvedeno na našo pobudo, in nihče nas ni silil k temu. Menili smo, da je prav to najpraviša pot za mirni razvoj naše države, za utrditev in ohranitev miru na svetu, prav tako pa tudi za utrjevanje demokracije v drugih državah, kakor so Poljska, Češkoslovaška, Bolgarija, Madžarska in Rumunija. Kar se pa tiče Albanije, smo z njo podpisali pogodbo o medsebojni pomoči, prijateljstvu in vsestranskem sodelovanju prav zaradi tega, da ji pomagamo ohraniti njeno neodvisnost. Z njo smo sklenili gospodarske sporazume, ki so na splošno bili v škodo Jugoslavije, toda sklenili smo jih zaradi tega, ker smo želeli, da bi Albanija nikoli več ne postala orodje kakršnihkoli poizkusov izkoriščanja in ogrožanja njene neodvisnosti. Dali smo ji torej vso možno pomoč tedaj, ko ji je bila pomoč najbolj potrebna, in sicer od prvih dni po vojni pa vse do danes.

Do danes smo ostali zvesti vsem svojim obveznostim do držav ljudske demokracije. Toda na drugi strani smo poudarjali, da je potrebno sodelovati tudi z drugimi državami, ker smo bili mnenja, da je tudi to eden izmed prispevkov k utrditvi miru na svetu, ker smo bili mnenja, da tudi to koristi Jugoslaviji, ki je v veliki osvobodilni vojni tako strašno trpela. Toda to nikoli ni prekoračilo meja strogega varovanja naših načel zvestobe marksizmu in zvestobe našim prijateljem — Sovjetski zvezi in državam ljudske demokracije. Pri tem moram poudariti, da je vsa mednarodna reakcija prav nas, tj. Jugoslavijo, najsrdečje obrekovala in napadala zaradi našega neomajnega stališča glede naše zunanje politike, ki je bila v vsem v skladu z zunanjo politiko držav ljudske demokracije in ZSSR. To naše stališče je znano ne samo vsakemu našemu državljanu, ampak tudi vsemu svetu. Zato delajo nam, to je naši državi, strašno krivico, ko nas danes obtožujejo, da se oddaljujemo od fronte demokracije.

Nadalje bi tisti, ki nas danes napadajo, in to so voditelji kompaktov prav tistih držav, katerim smo največ pomagali, morali biti vsaj toliko pošteni, da se ne bi ukvarjali s tako lažnimi, strašnimi klevetami, kot npr. da smo nacionalisti, tj. da nismo več internacionalisti itd. Mar je to, da smo odpustili bratski republiki Bolgariji 25

ODLOČNO V BOJ PROTI VSEM NEGATIVNIM POJAVOM IN RAZREDNIM NASPROTNIKOM V NAŠI DRŽAVI

(Sklepni govor na enaindvajseti seji predsedstva ZKJ)

Po zares dobri razpravi na naši seji predsedstva ZKJ mi je prav težko povedati kaj novega. Rad bi navedel še nekatere pripombe. Kaj je pokazala ta seja? Kakor sem že dejal, je bila takšna, kakršne doslej ne pomnim na naših sejah centralnega komiteja oziroma predsedstva ZKJ. Kajti tu smo se zares tehtno obrnili k problemu, ki danes tiščijo Zvezo komunistov Jugoslavije. Dobro je, da so se tovariši v svojih razpravah obrnili predvsem k sebi in potem, razumljivo, tudi k primeru v Zagrebu, ki ni osamljen. Ni se prvič zgodilo, da je prišlo do stavke. V razpravi smo spoznali doberšen del razlogov, ki so pripeljali do pojava, kakršen je množična stavka študentov, ki naj bi prerasla v splošno, generalno stavko ne le študentov, temveč tudi delavskega razreda, da bi zavrla vse življenje. Že sam pojav takšne generalne stavke je kontrarevolucionaren. In po mojem mnenju je že to, da smo tu tako razpravljali, da se ni pokazala nobena privoščljivost zaradi tega, kar se je zgodilo v neki republiki, v neki organizaciji Zveze komunistov, marveč sta se pokazali zaskrbljenost in želja, da se vse čimprej premaga in preseže — že to je velika pomoč tovarišem.

Samokritični so bili tudi tovariši iz Zagreba. Samokritično so se prav dobro dotaknili nekaterih vprašanj. Seveda vsi tukaj, in jaz osebno, nismo niti pričakovali, da je zdaj treba prepustiti samokritiki vse podrobnosti ob tem.

Ko govorim o tem, kaj se je zgodilo, bi želel povedati, da za to niso odgovorni le člani vodstva Zveze komunistov Hrvatske. Kaj takega se je dogajalo že prej, v različnih okoljih, kakor ste omenili — tako v Sloveniji kakor v Srbiji in na Kosovu itd. Toda to, kar se je zgodilo na Hrvaškem, je najbolj drastičen primer, ki nas je krepko opazil po glavi. Zdaj moramo zvedeti vse o tem velikem sovražnem dejanju in dati odgovor. Odgovor pa lahko dajo s svojim bojem in odločnostjo v prvi vrsti sami tovariši na Hrvaškem. Po mojem mnenju je dobro, kar je povedal tovariš Karđelj, da bi bilo površno, če bi taki šli na centralni komite ZK Hrvatske, da bi tam vse razpletki prej, preden bi bili člani partije in organizacije ZKH z vsem popolnoma seznanjeni. Mislim, da bo tako to veliko učinkovitejše. Tudi se strinjam s tovarišem Karđeljem, da se morajo člani Zveze komunistov najprej seznaniti z vsem gradivom in da se to dalje prediskutira. Tudi pri tem bo bržkone veliko kritike in samokritike. Prepričan sem, da bosta kritika in samokritika spodaj v veliko pomoč vodstvu, in šele takrat bo mogoče kreniti naprej. Bilo bi dobro, če bi do tega časa analizirali vse, da to povedo in da potem sprejmejo odločne ukrepe za premagovanje problemov, ki jih imajo pred seboj.

Tovariši, ko že govorimo o teh stvareh, naj povem, da po mojem mnenju izvirajo iz centralnih komitejev. Seveda ne mislim, da bi bila v njih sovražna dejavnost, vendar je po mojem mnenju v Zvezi komunistov Jugoslavije idejna kriza. Kriza ni nastala z našimi pripravami na ustavne spremembe in s sprejetjem dopolnil, marveč že dolgo trajajo. Že dolgo drsimo v to idejno krizo. Že dolgo tega so se začeli v tisku pojavljati različni članki z revizionističnimi stališči, z negiranjem marksizma, Marksove znanosti itd. A na vse to nismo odgovarjali. Zakaj? Zato, ker smo bili preveč ležerni, ker smo mislili, da nas v našem samoupravnem sistemu to ne more nič ovirati. Mislili smo, da se v naši demokraciji lahko vse dela in govori. Ničesar nismo ukrenili. Jaz pa mislim, da bi že zdavnaj morali marsikaj ukreniti.

Kako je prišlo do te idejne krize? Prišlo je zaradi nerazumevanja različnih protisocialističnih pojavov, različnih protimarksističnih pojavov, različnih protimarksističnih člankov in razprav. Pred našim nosom so bili različni simpoziji, vrag si ga vidi kakšni vse, kakor tisti na Korčuli, v Novem Sadu itd. Na teh simpozijih se vse mogoče govori, navajajo vse mogoče ideje. Razpravlja se o različnih ideologijah, najmanj pa se govori o uporabi marksizma v današnjih razvojnih tokovih socializma v Jugoslaviji in na svetu sploh. O tem se govori bore malo. Pripominjam le, da smo glede tega zelo šibki; večkrat se mi zdi, da smo nesposobni, kot da bo to naredil kdo drug namesto nas. In v resnici delajo mimo nas, a nekaj čisto drugega, nekaj, kar je protisocialistično in kar ni v skladu z družbenim razvojem v naši državi.

Ta idejnopolična kriza ima veliko izvorov. Poglejte na primer učne programe za marksistično izobraževanje na naših univerzah, za tiste, ki naj bi jutri prišli na naša mesta. Na primer, v Beogradu sta temu odmerjeni dve uri na teden, v Zagrebu pa ne vem, ali kaj takega sploh imajo. Ne vem natančno, koliko je takšnega pouka v srednjih šolah. Nekaj o našem osvobodilnem boju predavajo našim najmanjšim otrokom, nato pa še v srednjih šolah. Na univerzah pa se to že počasi konča in tisto malo, česar so se otroci naučili, pozneje pozabijo. Na univerzah se spopadamo z vsemi mogočimi idejnimi nosilci tistega, kar ni v skladu z našim socialističnim razvojem. Glejte, takšni so začetki ustvarjanja naše inteligence, izobraževanja bodočih voditeljev. Skoraj nobene marksistične izobrazbe ne dobijo. Ne poznajo niti dialektike niti najosnovnejših vprašanj marksizma. Če se na nekaterih fakultetah, kakor so ekonomska in druge, govori o marksizmu in marksistični ekonomiji, se to meša z vsemi mogočimi smermi in z vsemi mogočimi klasiki, marksističnimi in buržoaznimi. Tako nastaja v glavah ljudi zmeda. Ne dobijo pa tega, kar je bistveno, da bi namreč na

univerzah dobili trdno podlago za svoje nadaljnje delo v družbenih okoljih in na posameznih sektorjih.

Zelo me skrbi, kaj bo z našim nadaljnjim razvojem. V naših vrstah imamo veliko mladih ljudi in čedalje več mladine. In čedalje več bo takih, ki so bili na naših univerzah, vendar so se slabo podkovali z marksistično-leninističnim orožjem, ki je sila pomembno za boj v procesu takšnega družbenega razvoja, kakršen je naš. Naš socializem se razvija v zelo težavnih razmerah. Nanj vplivajo najrazličnejša okolja, vendar ne zmeraj v smeri, v kakršni bi mi želeli, marveč v nasprotni. To nam je zdaj pokazal primer v Zagrebu. Kaj takšnega je bilo tudi v drugih krajih, kazalo pa se bo še dolgo časa.

Za naprej bomo temu torej morali posvetiti več pozornosti. In mislim, da imajo predsedstvo ZKJ in centralni komiteji Zveze komunistov republik dovolj moči, da storijo določene ukrepe in sprožijo akcije, da bi na naših visokih šolah in univerzah odstranili elemente, ki imajo tam možnosti in zelo pripravna tla, da obračajo našo mladino v smeri, ki za naš razvoj ni zaželeno.

Kaj smo glede tega doslej storili? Nobenega človeka nismo premaknili. Naprimer na beograjski univerzi smo natančno vedeli, kdo je izval in kdo je bil pravzaprav protagonist znanih študentovskih nemirov. To je bilo znano, pa so ti ljudje vseeno še naprej ostali. Govoril sem, kdo so ti ljudje. To so nam tuji posamezniki in v glavnem prozahodno usmerjeni. Odhajajo v tujino in tam predavajo, lahko pa si mislimo, kakšna so ta predavanja in kakšne vtise dobivajo poslušalci o Jugoslaviji in o našem socialističnem razvoju. Takšne predstave pa dobivajo tudi naši študenti od ljudi, ki se ukvarjajo s protisocialističnim delovanjem. Doslej nismo ničesar naredili pri tem, a moramo. Ni res, da smo pri tem paralizirani in da nas ovira univerzitetna imunost. Kajti kotrerevolucionarne tendence je treba preprečevati z revolucionarnim delovanjem.

To velja za vsa okolja pri nas. To velja tudi na naše sodstvo in tožilstvo. Oba se pogosto držita paragrafov kot »pjanec plotar«. In tedaj obračajo ta paragraf na vse strani ter vselej najdejo kaj, da krivca oprostijo, ne vidijo pa tistega, kar je nasprotno socialističnemu razvoju. Rad bi zvedel, koliko ljudi s teh mest smo odslovili zaradi njihovega slabega dela, ne bom rekel sovražnega, vendar vsaj — zelo nesocialistično motiviranega. Takšni ljudje nam otežujejo, da bi stvari razčiščevali in da bi onemogočili protisocialistične elemente.

Nikarte me, tovariši, napak razumeti. Nisem za to, da bi ponavljali ono staro, nisem samo za administrativne ukrepe. Vendar se moramo tudi k temu zateči. Nisem zdaj za kakšno kampanjo. Toda v našem vsakodnevem tisku, v našem komunističnem tisku — o katerem mislim, da je zelo slab — moramo zanaprej jasno povedati, kako je treba ravnati s takšnimi kontrarevolucionarnimi pojavi v naši državi. Kakor sem dejal, nisem zdaj za to, da bi stopili na pot kakšne kampanje, vendar ukrepati moramo. Če bi samo govorili, da moramo politično delati — ne bomo daleč prišli. Res je, da je treba politično delati. Ideološko delo z našimi kadri je na splošno slabo. Imamo več kot milijon komunistov. Usmerili smo se tako, da bomo tudi v prihodnje sprejemali čedalje več mladih ljudi. Toda ali imamo povsod program in načrt za njihovo nadaljnje vzgajanje, da bi nadomestili vse tisto, česar niso dobili v šoli! Ko sprejemajo mlade v partijo, smo jim dolžni dati vsaj nekaj marksistične izobrazbe, seveda v skladu z našim razvojem. Ne mislim, da bi jim pridigali od a do ž, marveč moramo to prilagoditi naši vsakodnevni praksi. To moramo storiti. Sicer se bomo kar naprej srečevali z velikimi idejnimi pomanjkljivostmi v Zvezi komunistov.

Zdaj bi vam rad povedal nekaj o tistem, o čemer so tu govorili tovariši. Zelo pazljivo sem namreč poslušal vse razpravljavce od prvega do zadnjega. Odkril sem veliko elementov, ki bodo zelo koristni za vse nas. Zlasti še zdaj, ko stopamo odločneje v boj proti vsem negativnim pojavom in razrednim sovražnikom. To moramo prenesti na naše kadre, na vse članstvo Zveze komunistov. Zavoljo tega je pomembno vse, kar je bilo predlagano, namreč da pride vse gradivo do vseh organizacij. Vendar ne le zato, da se na sestankih prebere in nato shrani v miznico, marveč ga je treba obdelovati, tako da se vsi seznanijo s tem, za kaj gre, in da pride to v kri in meso ljudi. Sicer se vse, kar se samo prebere, posluša, nato pa — pozabi. Članstvo ZKJ mora vse to poznati. Takšni dokumenti, kakršni bi zmeraj morali prihajati z naših sej, morajo dobiti obliko, ki so omogočala napredovanje, ne pa da bi prihajalo, recimo tudi do spopadov. Zatorej morajo biti redigirani in dobro pripravljeni, odpirati morajo pot marksistične vzgoje naših kadrov. Tako moramo tudi zanaprej delati.

Dejal sem že, da so za to, kar se je zgodilo v Zagrebu, na splošno rečeno, odgovorni vsi komunisti, v prvi vrsti pa seveda — komunisti na Hrvaškem. Med njimi je bilo zelo veliko idejne zmede. Ne pravim, da je ni tudi drugje, in še prav veliko je je. Zato bomo morali temu vprašanju vsi posvetiti zelo veliko skrb in dela. Pri tem imamo vsi komunisti veliko odgovornost. Razumljivo je, da tovarišem iz centralnega komiteja ZK Hrvatske ni lahko. Vendar mislim, da je bila današnja kritika neverjetno konstruktivna. Redkokdaj je bila kritika ob takšnih pojavih in napakah, kakor s jih imeli tovariši iz Hrvatske, tako lojalna ter tako načelna in komunistična. To kaže, da so člani predsedstva kritiko in dobronamerno delu pripisali tudi samim sebi,

zato pa bo seja v zelo močno spodbudo za vzgojo naših vodilnih ljudi in kadrov nasploh.

Slabost naših vrhov, naših centralnih komitejev je zlasti v tem, da zelo počasi in nepravčasno spoznavajo določene sovražnike akcije in da ne reagirajo takoj. O vsem tem največkrat pripovedujejo drug drugemu in tarnajo — na primer, kako je ta ali oni list spet prinesel to in to, in podobno. To se ne dogaja na forumih, marveč zunaj sej. Imeli smo precej sej, pa mi povejte, koliko jih je bilo posvečenih takšnim vprašanjem in kdaj so bili sprejeti konkretni sklepi o tem, kaj moramo delati. Prav malo jih je bilo, na prste jih lahko preštejemo. Zato mislim, da sta tudi v tem naša slabost in odgovornost. To pa se kaže na vsej Zvezi komunistov.

Dalje bi rad povedal — to je nekdo omenil tudi med razpravo — da sem proti temu, da bi ena republika naslavljala kritiko na drugo republiko. Zakaj ne bi imel na naših sejah pravice kritizirati določene zadeve in pojave v drugi republiki? Saj je vse samo dobronamerno. Toda kadar po tisku ali kako drugače s prstom pokažejo na drugo republiko ali v javnosti ena republika kritizira drugo, to ni prav in tega ne bi smelo biti.

Tako pridemo tudi do vprašanja odnosov med republiški centralnimi komiteji in predsedstvom ZKJ. Močno me je zaskrbelo, ko sem — mislim, da se nisem zmotil — opazil, da nekateri kažejo na federacijo Zveze komunistov, da se tudi tu nima nihče pravice vmešavati, niti predsedstvo ZKJ ne. To se je zgodilo in to me je zaskrbelo.

Na prihodnji konferenci moramo, če v resnici želimo reformirati Zvezo komunistov — o čemer že leta govorimo — se pravi, reformirati vsa vodilna telesa, natančno in jasno precizirati, kakšne pristojnosti ima najvišji forum ZKJ in katere pravice ima do republiških centralnih komitejev Zveze komunistov. Mislim, da bomo morali pri tem marsikaj precizirati. Predsedstvo ZKJ ima po mojem mnenju vsekakor določene pravice, saj je odgovorno za razvoj vse Jugoslavije, ne pa le nekaterih delov. Republiški centralni komiteji pa so odgovorni ne samo za ravnanje v svoji republiki, temveč v vsej Jugoslaviji. Tudi te odnose bomo morali potemtakem pravilno postaviti. Kajti kako bi bilo, če predsedstvo ZKJ ne bi imelo pravice kritizirati, postavimo, republiškega centralnega komiteja, če ne bi imelo pravice vnaprej se seznaniti z gradivom za konferenco ali za sejo republiških centralnih komitejev? Seveda ima pravico kritizirati, če vidi, da kakšne stvari niso v redu. Zato bo zelo prav, če to uvedemo v prakso. To ni korak nazaj, je pa po mojem mnenju v današnjih razmerah zelo potrebno. Vodstvo Zveze komunistov Jugoslavije mora biti torej seznanjeno z vsem, kar se dogaja. Njegovi člani morajo biti seznanjeni z osnovnim gradivom sej, zlasti kadar gre za pomembna vprašanja, ki zadevajo vso jugoslovansko skupnost. Po potrebi pa morajo člani vodstva ZKJ sami priti na seje. To prakso bo treba vpeljati in tedaj bo manj sporov. Kakor sem že rekel, so težnje, da bi načela federacije prenesli tudi na Zvezo komunistov in da bi republiški centralni komiteji urejali zadeve tako, kakor se urejajo državne zadeve, se pravi, da bi imeli enake pristojnosti, kakršne so dane po državni liniji republikam.

Zveza komunistov je edini dejavnik, ki ima pravico idejno politično delovati v splošno jugoslovanskih okvirih. To sploh ne pomeni, da bi zmanjševali suverenost in pravice centralnih komitejev Zveze komunistov v republikah. Predsedstvo ZKJ je za svoje delo in za svoje sklepe odgovorno vsemu delavskemu razredu Jugoslavije. Njegovi sklepi veljajo tudi za republike, saj se sprejemajo v forumu, v katerem so predstavniki vseh republik. Tako bo tudi v prihodnje. Predsedstvo ZKJ ni bilo izvoljeno samovoljno, brez upoštevanja republik, zato morajo tudi sklepi veljati samo za eno republiko. Predsedstvo ZKJ naj pove svojo besedo, vendar naj s tem ne krati pravic in dolžnosti Zveze komunistov zadevne republike.

Ko bi tovariši iz Hrvatske slišali takšno razpravo, kakršna je potekala danes tu, bi se po mojem mnenju verjetno izognili številnim stvarem. To je v resnici velika pomoč tovarišem iz Hrvatske, in ne le njim, temveč tudi drugim, v vseh republikah. Kajti vi tu ste predstavniki vseh republik. Vse, o čemer smo se tu pogovarjali, bo prišlo v organizacije ZKJ, ki jih s tem morate seznaniti.

Rad bi vam povedal nekaj o vprašanju delavskega razreda. Bile so tendence, da je treba delavski razred popolnoma vključiti v nacionalne okvire. Toda v Jugoslaviji je le en delavski razred, delavski razred vse Jugoslavije. Ne samo zato, ker so delavci spremljani, ker v Srbiji, Sloveniji, Hrvaški in v drugih republikah delajo skupaj ljudje različnih narodnosti. Delavski razred je enoten iz več razlogov, zlasti idejnih, in v nobenem primeru ne more dovoliti, da bi ga preštevati, kadar gre, recimo, za zaposlovanje. Zmeraj sem bil za to, da pride v našem gospodarstvu v našem javnem življenju sploh, sposobnost na prvo mesto, da pa se seveda upošteva tudi nacionalni moment, da zavoljo tega ne bi prihajalo do negativnih pojavov. Skratka, povedati želim, da delavskega razreda ne moremo ločevati po republikah. Delavski razred je jugoslovanski. Vendar je odločilni faktor predvsem v svoji republiki, in to mora biti čedalje bolj; biti mora najpomembnejši faktor oblasti v republiki, kakor je bilo danes tu že povedano. Delavskemu razredu smo veliko obljubljali, a malo tega izpolnili. Zato moramo odločneje uresničiti ravno tista dopolnila, ki zadevajo delavski razred.

Vidite, tovariši, takšne različne nepravilne pojave je še zmeraj najti pri nas. Precej jih je na Hrvaškem, in jaz sem jih že kritiziral, a mislim, da jih bo še treba kritizirati — tako na Hrvaškem kakor v drugih republikah.

Tovarišem iz Srbije moram odkrito povedati, da sem slišal pripombe, kako nima nihče pravice vmešavati se v njihove zadeve, tj. glede tega, kako bo živel delavski razred Srbije. Jaz sem rekel: Oprostite, če mislite, da bi delavski razred v Srbiji moral zagotoviti pas zaradi nekih potreb po hitrejšem razvoju, se s tem ne bi mogel strinjati. Nekaj drugega je, da imamo bolj razvite in manj razvite republike. Vendar nikoli ne smemo govoriti, da bi lahko v kateri republiki delavski razred silili, da zagotuje pas. Ima pravico, da se temu postavi po robu, in mi kot vodstvo Zveze komunistov Jugoslavije vam pri tem ni bi dali prav. To sicer ni bilo zdaj, bilo je že dokaj prej, kar sem slišal od vas. V zadnjem času je stvar videti drugačna.

So pa še druge stvari. Vzemimo na primer ukrepe, s katerimi se republike zapirajo v svoje republiške okvire. Republike so samostojne, je pa nesporeljivo, da bi počele kaj takega. Ne smemo ustvarjati republiških okvirov, ki bi nas izolirali ene od drugih. Nasprotno, potrebujemo še tesnejše odnose med republikami, med narodnostmi itd. In s tem bo seveda tudi vse močnejša politična akcija v smeri, za katero si prizadevamo. S tem bomo krepili vsako našo republiko. Mi namreč dovolj samo govoriti o bratstvu in enotnosti. Kakor je videti, je nekaterim tudi ta parola tako rekoč že odveč in ne marajo za bratstvo in enotnost.

Zdaj se postavlja vprašanje, kako naj krepimo našo socialistično skupnost. Jasno je, da jo bomo krepili najprej s tem, da bomo s pravnim delovanjem krepili Zvezo komunistov. Glejte, koliko zadev imamo, ki so zunaj administracije, zunaj državnih funkcij itd., da nam potlej — če se bomo nanje v resnici dobro usmerili in jih čimprej obvladali — nihče ne bo mogel očitati, da komu ukazujemo. V naših akcijah se nam ni treba braniti tudi administrativnih ukrepov. To sem slišal od več tovarišev, to pa tudi sam že dolgo govorim. Preveč se zlorablja ta naša demokracija. Strinjam se, da imamo čim večjo demokracijo. Vendar je treba nasproti nasprotnikom, ki delajo proti takšni skupnosti, proti demokratski skupnosti, najučinkoviteje ukrepati, tudi po administrativni poti.

V številnih državah, ki se imajo za demokratske, je v zaporih mnogo ljudi, ki se ne strinjajo s takšnim sistemom, s trpljenjem, ki so mu izpostavljeni, s položajem, v katerem so najrevnejši deli družbe. Tako bomo morali ne samo govoriti, marveč tudi delovati: da za nedemokratsko ravnanje proti naši socialistični ureditvi ni mogoče pričakovati demokratskega ravnanja z njihovimi nosilci. Kajti zame je takšno ravnanje tako demokratsko kakor revolucionarno. Za varstvo našega socialističnega razvoja pred vsemi možnimi napadi moramo uporabiti vsa sredstva, ki so sicer v navadi v današnjem civiliziranem svetu, in zaradi tega nam nihče ne bo mogel nič očitati. Kako bomo prišli do tega in kako bomo to delali, je odvisno od tega, ali bomo imeli jasna in čista stališča. Ne pa da nekateri tarnajo, da tega nimajo radi, češ da je nedemokratsko, drugi pa so za to. Kot komunisti moramo vsi zastopati eno stališče tudi pri tem vprašanju. Tega mnenja morajo biti vsi, ki želijo, da bi naša socialistična jugoslovanska skupnost zares napredovala in se krepila ter šla po poti razvoja h komunizmu. Tisti, ki ne morejo prenašati takšnega načina delovanja proti kontrarevolucionarjem in drugim sovražnim elementom — niso za Zvezo komunistov in naj izstopijo.

Zdaj pa nekaj o vprašanju — kako doseči enotnost Zveze komunistov Jugoslavije. Kmalu bomo imeli drugo konferenco ZKJ. Na tej konferenci bomo zares morali pregledati določena statutarja vprašanja in ugotoviti, ali je treba v statutu kaj spremeniti. To je resda stvar kongresa, toda važno je, da vsaj delamo v tej smeri, da okrepimo našo Zvezo komunistov kot zares učinkovit revolucionarni instrument, kot avantgardo našega delavskega razreda. O tem se moramo dogovoriti na konferenci, vendar je prav, da o tem razpravljamo že zdaj.

Že dolgo govorim, da moramo našo Zvezo komunistov tudi organizacijsko usposobiti za delovanje. Vidite, poskušali smo z množičnimi osnovni-

mi organizacijami Zveze komunistov, z več kot sto člani. Njihovo delo se pogosto omejuje na to, da imajo predavanja, da govorijo le posamezniki, dejansko se izmenjuje nekaj ljudi, in to je vse. Takšne organizacije nimajo partijskega življenja. Obstoj manjših organizacij po podjetjih, po obratih itd. ne izključuje tudi širših sestankov, na katerih bi obravnavali probleme vsega podjetja, kombinata itd. Če bodo osnovne organizacije manjše, bodo nastale možnosti za boljše vzgojo in pravo komunistično življenje v tem okolju. Seveda morajo tudi tu veljati komunistične norme obnašanja. Tako bo lažje nadzorovati tudi morebitne nasprotnike v Zvezi komunistov in z večjo odgovornostjo se bo lotevala tudi sprejemanja v ZKJ. O tem ne bi danes obširneje govoril, kajti to terja nekoliko globlja pojasnila. Naj omenim le, da bomo tudi to morali obravnavati na konferenci.

Ko sem vas prej poslušal, sem si zastavil vprašanje: Prav, kako je prišlo danes med nami do take enotnosti glede dogodkov na Hrvaškem? To je bila zares lepa manifestacija enotnosti. In takšno enotnost — kakor sem že rekel — je treba prenašati navzdol. To smo dosegli zato, ker smo čutili, da nihče ne more sam urejati takih velikih vprašanj, kakor je, postavimo, to zdaj v Zagrebu. Se pravi, tu je potrebna podpora vseh komunistov in vodstev Zveze komunistov Jugoslavije, tako našega delavskega razreda kakor vseh naprednih sil. In zaradi tega se je danes naša enotnost zelo močno izrazila.

Tovariš Mijatović je kot pohvalno omenil, da se delavski razred v Zagrebu ni dal potegniti v sovražno akcijo, ki so jo začeli na univerzah. Na univerzah so želeli pod svojo komando spraviti 35.000 mladih ljudi v Zagrebu in tako povzročiti nepriroke. In ne le to. To nam je nakopalo sramoto in vrglo na nas velik madež, zlasti v tujini. Študenti so naša bodoča inteligenca. Vem, da si ob vsem tem nekateri na Zahodu manejo roke in čakajo, da pridejo takšni. Delavski razred se je zares dobro obnašal in se ni dal potegniti v to. Vseeno pa sem pričakoval, da bodo vsaj nekateri kolektivi, če že ne vsi, dali močnejši odgovor tem ljudem, namreč, da bi nekako krepkeje povedali: Nimate pravice skrbeti za nas, zase bomo sami skrbeli! To je bila pomanjkljivost.

Ko je prišlo do stavke, sem spremljal, kako se razvija, in sem videl, da je vse zmešano, nisem mogel razumeti, kdo je kdo. Premišljal sem, ali se bo morda potrebno obrniti do delavskega razreda, da bi ga poklical, naj odgovori na vse to. Toda to bi pomenilo že nadaljnjo eskalacijo. Izhajal pa sem iz tega, da so tam Zveza komunistov in druge družbenopolitične organizacije, forumi, ki bodo to lahko zaustavili in ki bodo ustrezno ukrepali; če bi bilo to potrebno, bi bilo dobro delavskemu razredu pojasniti, za kaj gre. Potem pa bi mi poslali tja delavski razred, kajti delavski razred je z nami.

Z vseh strani imam precej informacij, da so imeli pred tem svoje prste zraven tudi ljudje iz tujine in da od tam prihajajo tudi tisti, ki so pri tem sodelovali. Potemtakem ne gre samo za vpliv, temveč tudi za udeležbo, za vnašanje zmede itd.

Toda, tovarišice in tovariši, imamo toliko moči, ne le v Zvezi komunistov, temveč tudi v delavskem razredu, v zavernih državljanih naše socialistične družbe, da nam ni treba uporabljati kakšnih skrajnih sredstev. Že zdavnaj pa smo javno povedali, da bomo, če bo potrebno, našo socialistično skupnost varovali in branili z vsemi sredstvi.

Povedati vam moram, da sem glede bodočnosti naše socialistične skupnosti optimist.

V Ameriki so me na veliki konferenci, na kateri je bilo več kot 500 časnikarjev, vprašali: kaj bo, ko mene ne bo več?

Odgovoril sem: Nič se ne bo zgodilo. Ni potrebno, da bi zdaj koga iskali. Vsi moramo danes enotno gledati na naš socialistični razvoj. In tako mora tudi biti, ko mene ne bo več. To smer imamo, ta smer je dobro začrtana in taka mora ostati.

Tudi nadaljnji demokratizaciji ne preti nobena nevarnost. To je zagotovljeno in bo še bolj zagotovljeno z enotnostjo naših narodov, zlasti z enotnostjo v Zvezi komunistov Jugoslavije.

Rad bi vam še nekaj povedal o demokratskem centralizmu, kar se bo prav tako obravnavalo na drugi konferenci ZKJ. Mislim, da je to zelo važen element v praksi Zvez komunistov, kakor je zmajrj bilo v naši partiji. Seveda ne pri vsaki malenkosti. Važno je zagotoviti izvajanje sklepov, ki jih sprejme večina, in da jih izvedejo tudi tisti, ki ostanejo v manjšini. Seveda je treba vsepovsod pri našem nadaljnjem delovanju, kadar se določajo stališča na različnih sejah, skrbeti, da bo takšnih manjšin čedalje manj. Lahko pride sicer do različnih mnenj, toda ko so sklepi sprejeti, naj vsakdo ve, da jih mora izvajati. Proti takim sklepom ne le ni mogoče nastopati in voditi kampanjo zunaj ZKJ, marveč jih je treba dosledno izvajati. Kadar je za določene sklepe velika večina, tedaj jih je treba spoštovati, ker je to koristno za vso skupnost ali pa za neko republiko ali neko okolje. Mislim, da moramo na naši drugi konferenci razpravljati tudi o tem, saj bo zelo pomembna, posebno še zaradi tega, ker bo v času, ko je prišlo do velikih dogodkov, spopadov z razrednim sovražnikom itd. Na tej konferenci bi se morala pokazati moč naše Zveze komunistov, in prepričan sem, da nam bo to uspelo.

Zdaj naj povem nekaj o tem, kaj bi morali po mojem mnenju storiti tovariši na Hrvaškem. O tem smo razpravljali včeraj in danes. Resda ni vse samo v tem, podobna in druga vprašanja imamo tudi v drugih republikah. Prepričan sem, da bodo tovariši na Hrvaškem uspešno obvladali vse težave. Vendar morajo najprej premagati, da tako rečem, notranje težave v svojem okolju, v samem izvršnem komiteju, in tu doseči enotnost. Ni treba, da bi šlo za kakšen prestiž in podobno, marveč se morajo komunistično približati eni drugim, popraviti vse, kar doslej ni bilo prav, združiti se pri akcijah, ki jih je zdaj treba začeti. Ne bo nam tako lahko, imeli boste veliko dela.

Vaša prva dolžnost je, da premagate tako rekoč sami sebe, da boste enotni tako v izvršnem kakor tudi v centralnem komiteju. To terja od vas enotnost, kdor pa bi temu nasprotoval, je bolje, da ga ni tu.

Drugič, zelo težavno je bilo določiti, kako boste vodili svoje akcije. Vendar mislim, da morate takoj začeti akcijo proti tistim, ki so zdaj najglasnejši, ki vam najbolj škodujejo in so si že zdavnaj zaslužili ne le, da jih izolirate, temveč da jih popolnoma onemogočite. A se še zmeraj sprehajajo in vse mogoče pišejo. Kakor sem dejal, je Matica hrvatska postala pri vas vzporedna partija, ki je danes zelo močna. Iz njenega okrilja izvirajo protisocialistične organizacije, ki niso le proti vam in proti vodstvu Jugoslavije, marveč za nekakšno drugačno, za državo Paveličevega tipa.

Glede tega, kakšne naj bi bile države v republikah, se mi zdi, da še ni vse jasno in bo to treba precizirati. Ustavna dopolnila so v resnici dala močno osnovo za doslednejše reševanje nacionalnega vprašanja. Vsaka republika ima svojo suverenost in pravico, da jo varuje. Navzven pa ima Jugoslavija državno, to je jugoslovansko suverenost. In iz česa je sestavljena? To ni nekakšna abstraktna jugoslovanska suverenost, marveč je sestavljena iz suverenosti vseh naših republik. V tej suverenosti, ki je enotna, imajo svoj delež vse republike. V republiških ustavah naj se utrdi njihova suverenost na podlagi amandmajev zvezne ustave.

Na koncu bi rad povedal, da morajo centralni komiteji vseh republik dati komunistično podporo tovarišem na Hrvaškem. Ne da bi kazali s prstom na vse, kar se tam dogaja, marveč da v resnici dajejo načelno pomoč. Naj vedo nasprotniki na Hrvaškem, da ima vodstvo Hrvatske močno podporo v vseh republikah, v vsej Jugoslaviji. S tem, kar se je začelo, zlasti v Srbiji pa tudi v drugih republikah, da bi na vso Hrvaško gledali z nezaupanjem, s tem je treba takoj nehati. Morate pa tudi pokazati, da smo tam vsi navzoči. Tako bomo to stanje hitro premagali. To, tovariši, sem želel povedati ob koncu današnje seje.

Karadardevo, 2. decembra 1971.

AKCIJSKO IN ORGANIZACIJSKO USPOSABLJANJE ZK

Pred nami so v naslednjem obdobju številne in zelo velike naloge. Na tem kongresu jih bomo jasno in konkretno definirali. Tu so tudi naloge, ki so jih navajali na republiških kongresih in pokrajinskih konferencah ZK. Poleg tega so tudi naloge, ki izhajajo iz uresničevanja novih ustav federacije, republik in pokrajin kakor tudi novih statutov občin in krajevnih skupnosti. V središču vsega tega so naloge, ki jih nalaga graditev notranjih odnosov v samoupravno združenem delu. Če gledamo v celoti, so vsi ti dokumenti in naloge razčlenjevanja in konkretizacija splošne usmeritve ZKJ v sedanjem obdobju. Vendar to ni dovolj. Izoblikovanje jasnih idejnih in političnih stališč o bistvenih vprašanjih družbenega razvoja in vsakodnevne prakse je samo del dela. Da bi ves naš družbeni sistem dobro deloval in da bi ZK učinkovito uresničevala svojo vodilno vlogo, mora biti z svojo organizacijo in metodo dela usposobljena tako, da uspešno vpliva na zavest delovnih ljudi, jih organizira in vodi v boj za uresničevanje naše politike. Zato se mora tudi sama dobro organizirati, in to od temeljev do vrha.

Iz izkušenj našega revolucionarnega gibanja vemo, da je partija kot celota bila toliko bolj aktivna, kolikor aktivnejše so bile njene osnovne organizacije in celotno članstvo. Celična struktura kot oblika organiziranosti je že presežena. Toda ne smemo pozabiti na nekaj, kar je bilo bistveno za to obliko — na aktivnost in mobilnost organizacije in slehernega člana partije, s tem pa tudi na njegov večji in neposrednejši vpliv na okolje, v katerem deluje. V partijskem življenju je veljalo pravilo po znanem Leninovem stališču, da ni samo partija odgovorna za delovanje vsakega svojega člana, ampak da mora biti sleherni član odgovoren za svojo partijo, za njeno akcijo, za njen družbeni ugled in uspeh. Prav to pa je tisto kar moramo doseči tudi danes. Eno izmed napačnih mnenj o vodilni vlogi ZKJ se je kazalo v zanikanju takšne vloge osnovne organizacije.

Pri tem so posebej zanemarili njeno razvijanje kot subjekta partijske politike in idejnopoličnega delovanja. To pa je tudi danes aktualno. Ustanavljanje velikih osnovnih organizacij je slabilo njihovo aktivnost in jih odtegovalo od vsakodnevnega boja delovnih ljudi. S tem se je še zlasti zmanjšala vloga članstva, ki tako ni mogla priti do izraza. To pa je podpiralo težnje pospreminjanju organizacije v nekakšen debatni klub, kar je v bistvu vodilo v idejno in politično pasivizacijo članstva in forumsko delo.

Naše izkušnje kažejo, da je bila povezanost ZK z razredom in ljudstvom mogoča prav za voljo dejavnosti osnovnih organizacij, vseh članov in zaradi moči njihovega vpliva. In narobe: neposredni vpliv partije med množicami se je zmanjšal v enaki meri, kakor je upadala dejavnost osnovnih organizacij.

Zato moramo odločno opustiti prakso, ki je vodila v pasivnost osnovnih organizacij in največjega dela njihovega članstva. Mislim, da je najbolj ustrezno, da se oblikujejo v okviru temeljnih organizacij združenega dela. Tu se bo članstvo lahko najbolj uveljavilo, saj se njegova dejavnost usmerja na najvažnejše področje bitke za socialistično samoupravljanje. Prav tako moramo razvijati demokratične in tovariške komunistične odnose med člani in krepiti odnose osnovne organizacije, da bo v resnici postala družbeno politični subjekt v okolju, v katerem deluje.

Na nedavnih republiških kongresih in pokrajinskih konferencah so vsestransko in kritično obravnavali dosedanje delo vodstev ter določili njihovo vlogo in naloge. Tudi na tem kongresu moramo spregovoriti o delu vodilnih organov in teles ZKJ ter na podlagi dosedanjih izkušenj povsem konkretno določiti njihovo vlogo in naloge, odgovornost in organizacijo. Osnutek novega statuta vsebuje v tem smislu tudi konkretne predloge. ZKJ potrebuje močno, dinamično in vplivno vodstvo oziroma tak idejnopoličen center — centralni komite v izvršilnih organi — ki bo s svojo organizirano in pravočasno akcijo ter političnimi stališči in sklepi zagotavljal enotno vodenje in enotno delovanje celotne ZK, usmerjal njeno akcijo in reševanju bistvenih vprašanj socialističnega samoupravnega razvoja jugoslovanske skupnosti.

Poročilo o delu predsedstva ZKJ med Kongresom izčrpno prikazuje njegovo delovanje kakor tudi delovanje izvršnega biroja in komisij. Kritično smo govorili o tem delu tudi že na nekaterih prejšnjih sejah predsedstva in na drugi seji konference ZKJ. Pa tudi sam sem o tem večkrat govoril. Zato ne bi želel ponavljati že znanih ocen.

Do preobrata v delu je prišlo z 21. sejo predsedstva ZKJ. Ker sem vedel, da velika večina komunistov in članov vodstev, naših delovnih ljudi in vseh tistih, ki sta jim pri srcu socializem in samoupravljanje, mislijo in čutijo kakor jaz — glede tega se nisem prevaral — sem moral na tej seji nastopiti ostro, se odločno upreti silam, ki so vedno bolj odkrito nastopale proti samoupravljanju in enotnosti ZK. Velika večina tovarišev me je podprla, tako da smo lahko odločno začeli premagovati slabosti v celotni ZKJ. Nastale so ugodna politična klima in razmere, da tudi delo vseh forumov ZK postane konkretnije in plodnejše, da se začno oblikovati enotna stališča o najpomembnejših idejnih, političnih in ekonomskih vprašanjih da se te naloge učinkovito uresničujejo.

Prepričan sem, da smo vsi iz dosedanjega dela izluščili potrebne nauke in da bodo novi CK in druga telesa ZKJ v prihodnje delovali še učinkoviteje in odgovorneje.

Aktivnost komunistov pa se ne konča v njihovih partijskih organizacijah. Njihovi sestanki so samo dogovori za akcijo, medtem ko se njihova resnična vodilna vloga uresničuje na vseh toriščih boja za socializem, na vseh področjih družbenega življenja — v temeljnih organizacijah združenega dela, v krajevnih skupnostih in samoupravnih interesnih skupnostih, v samoupravnih organih, skupščinah, Socialistični zvezi, sindikatih, mladinskih organizacijah, Zvezi borcev, enotah JLA itd. Zato je kar najbolj aktivno delovanje komunistov v teh organih in organizacijah odločilnega pomena.

RAZVOJ MARKSISTIČNE TEORIJE

Naša partija je uresničevala svojo avantgardno vlogo toliko uspešneje, kolikor je ustvarjalo razvijala in v praksi usposabljala marksistično teorijo, obenem pa se bojevala proti vsem oblikam meščanske in birokratske ideologije. Tudi danes je še vedno aktualna znana Leninova misel, da ni uspešnega komunističnega gibanja brez revolucionarne teorije in da lahko vlogo avantgarde v gibanju opravi samo tista partija, ki se ravna po napredni teoriji. Ustvarjalni odnos do marksizma je za Zvezo komunistov merilo uresničevanja njene vodilne vloge. To je sporočilo, ki izhaja iz naših celotnih bogatih revolucionarnih izkušenj.

Zmaga v narodnoosvobodilnem boju je bila možna zato, ker je KPJ prednačila v spoznavanju in analiziranju zapletenih razmer, tokov in ciljev revolucije. Partija je izhajala iz znanstvene, marksistične ocene razmer in možnosti za zmago revolucionarnega boja ter ustvarjalo povezala boj za osvoboditev izpod okupatorja s socialistično revolucijo. S tem je KPJ omogočila zmagovit izid revolucije in zagotovila avantgardno vlogo v revolucionarnih preobrazbah naše družbe in tako prispevala svoj delež k marksistični teoriji.

Odnos ZKJ do marksizma kot enotne teorije revolucionarne družbene preobrazbe je izražen tudi v ustvarjalnem ponovnem ovrednotenju Marxovih in Leninovih misli o delavskem samoupravljanju in v njihovem razvijanju v naših razmerah. V Marxovi ideji o združevanju svobodnih združenih proizvajalcev in o zakonitostih takega razvoja socialističnih proizvodnih odnosov je naša ZK dobila neme teoretične spodbude. Samostojno je razvijala marksistično teorijo, zlasti na področju razvijanja socialističnih proizvodnih odnosov na temeljih delavskega samoupravljanja, povečala svoj vpliv v družbenih gibanjih ter zagotovila nepretrganost revolucije.

Se več, brez pretiravanja smemo reči, da je ZKJ pomembno samostojno prispevala k znanosti o sodobnem socializmu ter o poteh socialistične in protikolonialne revolucije v sodobnih razmerah. Z bojem za odločilni položaj delavskega razreda in samoupravno združenega dela je

tudi pomembno prispevala k razvoju marksistične ideologije in utrla pota razvoja antidogmatične misli in prakse. Z marksistično analizo vloge države ter s kritiko etatizma in birokratizma je ZK odstranila tudi številne dvome in zablode v teoretičnem mišljenju in usmerila akcije socialističnih sil, da se presejajo korenine etatizma in birokratizma družbenih odnosov, kakor je to storila tudi s silami kapitalizma. Zaradi pravilne teoretične ocene svetovnih tendenc in tokov po drugi svetovni vojni je ZK pravočasno spoznala tudi bistvene značilnosti sodobnega sveta, silno osvobodilno moč do včeraj kolonialnih narodov kakor tudi ves idejnopolični in teoretični pomen neuvrčenosti in aktivne miroljubne koeksistence.

Toda vzporedno z dosežki v razvoju in uresničevanju marksistične teorije je bilo tudi precej šibkosti, vdorov teoretičnih ter s premalo jasno in odločno razredno usmeritvijo, zastajanja in neorganiziranosti. Zlasti močno smo zaostali pri razvijanju marksistično usmerjene kritike. Prihajalo je do ločevanja tekoče politike od teoretičnih spoznanj in kriterijev oziroma do praktičnega in pragmatičnega odnosa do nalog socialističnega razvoja. Vse to je bila voda na mlin protisocialističnim poskusom da bi iz družbenih ved izločili revolucionarno bistvo marksizma, da bi odstopili od programskih ciljev ZKJ na področju izobraževanja, znanosti in kulture, da bi zanikali socialistične idejne kriterije v usmerjevanju. Skratka, da bi marksizem nadomestili s kakšno drugo, nam tujo ideologijo.

Boj proti tujim ideologijam, teorijam in vplivom ne sme zmanjševati možnosti za stalne in plodne marksistične razprave in idejno aktivnost komunistov sploh. Ne samo, da se ne odpovedujemo ustvarjalnemu boju mnenj na marksističnih temeljih, marveč ustvarjamo najširše možnosti za neovirano izkazovanje sposobnosti ljudi in za uveljavljanje ustvarjalne svobode. Zveza komunistov vzpodbuja sleherni ustvarjalni prizadevanje, sleherni iskanje novih spoznanj. Zavrača dogmatizem, pragmatizem in prakticizem in vse, kar nasprotuje ustvarjalnemu in revolucionarnemu v teoriji in praksi na poti nadaljnjega razvoja socialističnega samoupravljanja.

Nazadnje pa moramo veliko bolj kot doslej proučevati izkušnje drugih delavskih, komunističnih in osvobodilnih gibanj ter tokove in rezultate svobodne marksistične misli v svetu, in to prav zaradi razvoja naše revolucionarne teorije in prakse.

IDEJNO POLITIČNO IZOBRAŽEVANJE KOMUNISTOV

Obvladovanje temeljnega znanja marksistične teorije in sodobnih dosežkov marksistične misli je potreba in obveznost komunistov in vseh borcev za socialistično samoupravljanje. Idejno politično izobraževanje članov ZKJ je stalna naloga. To je tudi sestavni del boja za uresničevanje njene avantgardne vloge.

V nedavni preteklosti so bile velike slabosti na področju ideološkega izobraževanja, veliko je bilo zaostajanja in enostranosti. Mnoge organizacije in vodstva Zveze komunistov se niso sistematično in organizirano ukvarjala s temi vprašanji. Razlogi za takšno stanje so prav tisti, ki so vodili v odvrivanje, zmanjševanje in tudi spodbijanje vodilne vloge Zveze komunistov v družbi, o čemer sem že govoril.

Doseči moramo drugačen odnos in drugačno razumevanje potrebe po ideološkem in teoretičnem delu v zvezi komunistov in družbi sploh. Dokumenti, ki jih bomo sprejeli na tem kongresu, morajo vsem družbenim dejavnikom naložiti, da se še dosledneje zavzemajo za vzgojo in izobraževanje na marksističnih temeljih, da prispevajo k oblikovanju vseh stranske osebnosti in da vzpodbujajo vsestransko ustvarjalno delo. Zato so potrebni dolgoročni programi idejnega usposabljanja na vseh področjih družbenega življenja. K temu mora veliko boj prispevati naša založniška dejavnost, zlasti s sistematičnim izdajanjem marksistične literature in sploh publicistike, ki prispeva k znanstvenemu, marksističnemu osvetljevanju stvarnosti.

Idejno politično izobraževanje je tudi osebna potreba in družbena obveznost slehernega člana ZKJ. To je bistvena postavka za revolucionarno delo. Organizacije in vodstva ZK se morajo nenehno zavzemati za marksistično usposabljanje svojega članstva, zbirati morajo marksistične sile za revolucionarno stališča, za znanstveno obravnavanje družbenih problemov.

Zato je potrebno tako vsebino kakor sistem idejnopoličnega dela obogatiti in prilagoditi najrazličnejšim potrebam članstva in kadrov raznih profilov ter izobrazbene ravni.

Pri uresničevanju teh nalog smo že dosegli določene rezultate. Marksistično usposabljanje članstva je organizirano na veliko širši podlagi kot doslej. Sprejemamo ukrepe, da se spremenijo šolski programi, da se v učnih knjigah in učnovzgojnih procesih zagotovi drugačen odnos do marksizma. V republiških središčih in večjih mestih so začeli ustanavljati marksistične centre, politične šole za marksistično izobraževanje kadrov, zlasti delavcev itd. Toda glavne obveznosti so še pred nami. To delo in boj moramo razvijati dosledno in sistematično.

MI SMO GRADITELJI SVOJE PRIHODNOSTI, TODA TUDI GOSPODARJI LASTNE PRIHODNOSTI

Taka nova Jugoslavija, enotna v bratstvu in slogi, je premnogim trn v peti, mi pa nikdar več ne smemo dovoliti, da bi se naša enotnost razbila. Vsakdo, naj bo to že kdorkoli, naj se pojavi v kakršnikoli obliki in hoče sejati sovraštvo med našimi narodi, podcenjevati druge narode, izražati nezaupanje ali prezir do njih, mora biti takoj v začetku onemogočen. To je vaša dolžnost, to je dolžnost vsakega poštenega socialističnega državljana. Med osvobodilno vojno smo se največ trudili prav za to največjo pridobitev, ker brez nje ne bi bilo srečnega življenja.

Kaj nam je pokazala nesrečna preteklost v zgodovini? Pokazala nam je, da se naši narodi nikdar niso mogli tako okrepiti, da bi se uprli raznim osvajalcem, raznim tujim zaslužnjem. Toda zakaj? Zato, ker so od zunaj in od znotraj vedno poskušali razbiti vrste naših narodov. Po štirinajstih stoletjih se je jugoslovanskim narodom, Srbom, Hrvatom, Makedoncem, Slovencem, Črnogorcem in ljudstvu Bosne in Hercegovine prvič posrečilo združiti se v skupno državo, v skupno družbo narodov, v skupnost, v kateri se vsi skupaj počutimo kot bratje in ki predstavlja močan faktor ne samo v tem delu Evrope, ampak tudi v svetu. Brez te enotnosti, ki je jamstvo tako naših preteklih kot bodočih zmag, ne bi mogli napredovati. Ta enotnost nam je potrebna in treba jo je varovati kot punčico svojega očesa.

Danes in po vojni se nam je posrečilo upreti vsem navalom od zunaj, ki so hoteli razbiti enotnost naših vrst. Uprli smo se tudi Stalinu in drugim, ki so nas 1948. leta napadli, napadli ne le vodstvo naše dežele, vodstvo partije, marveč tudi Komunistično partijo in vso našo državo. Uprli smo se, in to je druga velika zmaga v naši najnovejši zgodovini.

Danes še ne moremo dojeti vse veličine te borbe in tega koraka, ki smo ga napravili 1948. leta, ker smo še preblizu, vendar pomeni nekaj prav tako velikega, kot je naša osvobodilna borba. To bodo znali oceniti bodoči rodovi, to bo v zgodovini označeno kot najmočnejše zgodovinsko dejanje naših narodov. Ni nam bilo lahko. Težko smo to prebili, bili smo osamljeni, nismo več vedeli, kdo nam je prijatelj. Vedeli smo, da imamo sovražnike na vseh straneh, nismo pa vedeli, ali si bomo pridobili prijateljev in ali so v svetu ljudje, ki znajo ta veličastni korak, ki smo ga napravili presoditi in oceniti. Toda mi smo ga napravili, ker smo ga morali napraviti, ker brez tega ni življenja. Danes bi bili kolonija. Čeprav smo še revni, čeprav še nismo bogati, bomo sami sebi ustvarili tisto, kar potrebujemo. Mi smo graditelji svoje prihodnosti, toda tudi gospodarji lastne bodočnosti — in naši ljudje, naši delovni ljudje ustvarjajo v teh najtežjih dneh čudo herojstva, graditeljskega herojstva, ki ga občuduje ves svet. Ponosen sem, ker živim v tej dobi, in mislim, da ste tudi vi ponosni, da se v našem malem ljudstvu, ki je v najtežjih dneh našlo samo sebe, ustvarjajo tako čudovita dela, ki nastajajo tako rekoč iz nič, iz znoja in iz lastnih rok. Ponosen sem, da sem sin takega ljudstva ...

ZAUPANJE V DELAVSKI RAZRED

Najbolje se zanašam na naš delavski razred, na naše samoupravljanje, na naše delovne ljudi, najsi delajo v tovarnah, na vasi ali v raznih ustanovah. Vsi so trdno povezani s samoupravljanjem in vedo, kaj hočejo. Globoko zaupanje imam vanje, ker so nosilci našega razvoja, boja ki ga moramo zdaj biti.

KOMUNISTI SE NE MOREJO UKVARJATI ZGOLJ Z IDEOLOGIJO

Komunisti se ne morejo ukvarjati zgolj z ideologijo, ukvarjati se morejo tudi s prakso in vse to preverjati v dejanju. Zveza komunistov mora delovati bolj v tovarni, v okolju, kjer se ustvarjajo sredstva, kjer se ustvarjajo dobrine. In tu ne smejo ukazovati, marveč pomagati, da se kar najbolje izpolnjujejo sklepi in vse, kar je zapisano v programu, kar se mora narediti v tovarni, v podjetju. Veliko pričakujem in zaupam v sposobnost Zveze komunistov in vse naše družbe, prepričan sem, da bosta kos vsem težavam, ki so njiorda še pred nami. Vendar se mi ne zdi, da bi bile težave tako velike. Nimamo več tako velikih težav.

Jugoslavija uživa velik ugled po vsem svetu, ki budno spremlja, kaj delamo. Ta svet z zaupanjem gleda v Jugoslavijo in nam verjame. In zmeraj lahko računamo na podporo, na pomoč, celo na materialno pomoč, da ohranimo našo enotno socialistično Jugoslavijo kot državo. Ta ugled in to zaupanje smo gradili leta in leta, leta in leta smo se trdno držali svojih načel, leta in leta smo delovali v skupini neuvrščenih držav. Delali smo, kakor smo govorili, nikoli se nismo nikomur vsiljevali, nobeni državi nismo vsiljevali naših pogledov in stališč, delovali smo tako, kakor mora delovati socialistična država. Zato smo si ustvarili močno podporo, močno bazo in zaupanje po vsem svetu. Pri tem imam v mislih svet neuvrščenih držav, demokratični svet, vse tiste ljudi v svetu, ki si želijo boljše življenje, ki si želijo mir in boljše odnose med narodi, ne pa svet imperializma.

OD BESED K DEJANJEM

Naši ljudje, zlasti delavski razred, pričakujejo od nas, da besede in sklepe spremenimo v dejanja, česar se zdaj tudi lotujemo. Seveda bo tu marsikdo nujno tudi nezadovoljen. Toda takih je prav malo. Ne bomo dovolili, da bi naš notranji položaj zastrupljali, in odpraviti moramo vse, kar nam je doslej bilo v oviro in je škodovalo enotnosti.

Največjo vlogo pri tem mora imeti Zveza komunistov, od vrha do osnovnih organizacij. Ni dovolj, da se na vrhu dajejo direktive, pisani govori in deklaracije, od besed je treba preiti k dejanjem. V vsakem podjetju, v vsaki ustanovi morajo komunisti na vso moč delati, da se bo izvajala linija Zveze komunistov in da bodo to, kar je njeno jedro, prenašali med množice naših delavcev, kajti prav v zadnjem času je Zveza komunistov izgubila pri svojem ugledu.

Zvezo komunistov bomo postavili na boljše temelje, kakor je bilo to doslej. Prilagoditi se mora našemu samoupravljalškemu sistemu, zlasti v podjetjih. Ne smemo dovoliti, da bi na zborih osnovnih organizacij ZKJ, ki imajo tudi več sto članov, govorili le posamezniki, velika večina pa ne pride do besede. Delo osnovnih organizacij po podjetjih je treba organizirati tako, da bodo delavci dobili pojasnilo za vsako stvar, ki jih zanima. To-liko bolje, ker je naš delavec danes na veliko višji splošni in politični ravni. To ni več mezni delavec, to je proizvajalec, svoboden delavec, ki ve kaj je kaj in ki mu niso potrebne fraze. O vsem mu je treba konkretno govoriti.

Vzemimo na primer vprašanje ustavitve dela ali, da tako rečem — stavke. Nekdo me je vprašal, da ne bi bilo nujno, da prihaja do stavk. Nekdo me je vprašal, ali se mi zdijo upravičene stavke ali ne. Seveda sem mnenja, da če ne morejo drugače priti do nekaterih svojih pravic, se odločijo tudi za to, seveda včasih v svojo škodo. Kajti tako izgubljajo dragocen čas in si zmanjšujejo dohodek. Delavci pa največkrat dosežejo to, kar zahtevajo.

Zakaj pa potem vodilni ljudje dovoljujejo, da morajo delavci stavkati? Zakaj vnaprej ne presodijo dobro vseh obveznosti in možnosti, da bi na tej podlagi našli rešitev za upravičene zahteve delavcev, ne pa da se na račun prejemkov delavcev povečujejo skladi za izpolnitev kakšnih megalomanskih načrtov. To morajo upoštevati tudi delavski sveti in sindikati in ne smejo dovoljevati, da prihaja do takih pojavov. Če torej hočete vedeti, kako jaz gledam na to: razumljivo, da sem proti stavkam. Vendar tudi odobravam takšen postopek, če je delavec k temu v resnici prisiljen in če nima drugega načina in poti. Znajde se namreč v takem položaju in ravna v svojo škodo, da bi dobil to, do česar ima pravico.

Skratka, celo vrsto problemov imamo. Kakor sem že rekel, se zdaj dela tudi za to, da postavimo Zvezo komunistov na nove organizacijske temelje in da jo idejno usposobimo. Idejna raven v naši Zvezi komunistov namreč ni zadovoljiva in ponekod je prav nizka. Ni dovolj samo sprejeti nekoga v Zvezo komunistov. Treba ga je vzgajati. Ne mislim, da bi bilo teba za vsakega imeti tečaje in začeti z abecedo marksizma. To je treba delati v vsakodnevni praksi; vsakodnevno prakso je treba povezati z marksistično mislijo. Tako si bo pridobil, česar ni dosegel prej, pa najsi je že član Zveze komunistov ali pa je bil še le pravkar sprejet.

Pri nas se delavci marsikje še vedno ne upajo oglasiti, ne upajo si govoriti. Mnogi pa imajo tako čudovite misli. Le da ne znajo tega izraziti, ker jim ponavadi zapro usta tisti, ki tekoče govorijo, v resnici pa pogosto samo frazarijo. Dajte, pustite delavcu, da pride do besede, in vzemite od njega najboljše misli. In opogumite ga, kadar kaj pove, ne pa da ga ožigosate kot kritizerja in ga celo izključite iz Zveze komunistov. Zdaj je veliko primerov, da izključujejo delavce iz Zveze komunistov, mnogo manj pa drugih, recimo uslužbencev. Kadar gre za kakšnega birokrata, ga ni tako lahko izključiti. Ceno torej tudi tukaj največkrat plača delavec.